

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Det i Frederiksborg Amt liggende

Vigø Sogns Historie

af

G. Garstensen,
Lærer i Sjættelø.

Udgivet med Understøttelse
af den grevelige Hjelmstjerne-Rosenkrønneske Stiftelse.

Kjøbenhavn.

Forlagt af Universitetsboghandler G. L. G. Gad.

Trykt hos Nielsen & Lydiche.

1884.

F o r o d.

Den Velvillie „Hjørlande Sogns Historie“ vandt, gav mig Mod til at udarbejde dette lille Værk af det Materiale, jeg i saa mange Aar og fra saa mange Steder har samlet til Bondestandens Historie her i Egnen.

Det vil være min bedste Løn for dette Arbejde, om det vil blive læst med Interesse i den Kred, for hvilken det nærmest er skrevet.

Stjenkelsø, i Marts 1884.

E. Carstensen.

Indholdsfortegnelse.

	Side
Almindelige Bemærkninger	1
Bigso Slot	3
Kirken i Bigso	13
Skolen	18
Bondens Hjem i de ældste og ældre Tider	21
Katholm-, nu Ny-Rolandsbjerggaard	30
Steenleengaard	34
Rolandsbjerggaard	39
Damstedgaard	45
Kors højgaard	47
Bigsolundgaard	49
Egedalgaard	51
Kielstedgaard	54
Magle højgaard	58
Stjel højgaard	61
Skibstedgaard	66
Hul højgaard	74
Bajelundgaard	77
Brøndstedgaard	81
Annegaard	85
Bigso Bromølle	93
Gamle Stednavne i Sognet	93

Bigsø Sogn og By ligger paa en Højslette, som strækker sig fra Øst til Vest; den straaer brat ned mod Nord og Øst, mindre brat mod Syd og Vest; den synes i Oldtiden at have været omgivet af Vand, undtagen paa et smalt Drag mod Nordvest, som forbandt den med det tilstødende Land. Byen udgjør et Sogn, Bigsø Sogn, hvis Marker grænser mod Nord til Søsums Bymark, mod Øst og Syd til Bærebros Aa og mod Vest til Stenløse Sogn, til hvilket det i gejstlig Henseende er annekteret. Sognets Areal er 1404 Tdr. Land med 126 Tdr. Hartkorn; der gaar altsaa i Gjennemsnit $11\frac{1}{2}$ Td. Land paa 1 Td. Hartkorn, jordelt paa 15 større og mindre Gaarde og — 1872 — paa 51 Huse, 20 med Jord og 31 uden Jord; af dem alle liggc 26 i Byen og 25 paa Marken; Sognets Hartkorn var for en to hundrede Aar tilbage 132 Tdr. 2 Skpr. 3 Fdk. 2 Alb., og Kongetienden af det — 2 Mk. 8 St. pr. Tønde — var, efter Skjøde af 1ste Aug. 1688, tilslagt Konrektor ved Kjøbenhavns Skole — nu Metropolitan-Skolen. Byen havde 1565 otte Gaarde, foruden Annexgaarden, og fem Huse; 1718 — 8 Huse

med 13 Familier; 1770 — 21 Huse og 1796 — 25 Huse. Sognets Folketal var 1801: 248; 1814: 347; 1860: 390; 1870: 401 og 1880: 189 af Mandkjøn og 197 af Kvindkjøn, i alt 386. Forringelsen af Folketallet i de sidste 10 Aar har altsaa været 15. Byen har, foruden Kirke og offentlig Skole, 1 Gjæstgivergaard med Kjøbmandshandel, 1 Læge, 1 Dyr-læge, 1 Kjøbmand, 1 Gartner og 2 Smede, samt, 700 Al. Syd for Byen, Jernvejstation ved Jernvejen fra Kjøbenhavn til Frederiksbund, som første Gang aabnedes for offentlig Trafik den 17de Juni 1879. Dens første og endnu værende Stationsforstander er den humane og afholdte Niels Johansen. Ved 1864 bosatte sig den første Læge i Vigso, Albrechtsen, Søn af Møller Albrechtsen i Bibe-Mølle; 1880 flyttede han til Frederiksværk og efterfulgtes her af Hansen, Søn af Gartner Hansen ved Kjøbenhavn, som i en ung Alder døde den 30te Decbr. f. A. han var kommen her til Byen. Aaret efter, d. 4. Febr. 1881, kom Læge Th. Krarup, Søn af Provst Dve Thomas Nicolai Krarup, Sognepræst for Flødstrup i Binding Herred, Svendborg Amt, og Broder til Fr. Krarup, Registratør i Gehejmearkivet og Kongerigets Arkiv, flittig og dygtig Historiker og Redaktør af „Personalthistorisk Tidsskrift“, hvem Meddelelsen har at takke for velvillig Vejledning i Gehejmearkivet. Kjøbmanden i Vigso er den hæderlige og flittige H. Christian Greibe, gift med Dorthæa Margrethe Hillestrøm. Ved 1838 forpagtede han Gjæstgiveriet med Kjøbmandsforretning her i Byen, som han drev i mange Aar, indtil han

byggede sit smukke Kjøbmandssted, vestligst i Byen, nord for Bygaden. I de senere Aar har han i sin fremrykkede Alder bortlejet sin Kjøbmandsforretning. Byens første Gartner, Jessen, var tykt af Fodsel, havde først været Skuespiller, men fra Kunsten paa Brædderne traadte han ud i Naturen og øvede den som Gartner. Flere smukke Have i Vigso og Omegn vidne om hans Dygtighed som Anlægsgartner. Den nuværende Gartner, Adolf Møller, født i Tidsvilde, har i 12 Aar øvet sin Kunst i Udlandet, af disse i 2¹/₂ Aar fungeret som Gartner i den verdensberømte kejserlige Have ved Slottet Sanssouci.

I Oldtiden laa Vigso i østre Syssel, i Mellemalderen og ind i det 16de Aarhundrede i Hjørlande Herred, senere til 1719 i Smørum Herred under Kjøbenhavn's Amt, da det lagdes under Frederiksborg Amt; 1733 blev det igjen lagt under Kjøbenhavn's Amt, indtil det fra 1736 og fremdeles har ligget under Frederiksborg Amt.

Vest i Byen og syd for Bygaden ligger nogle Huse kaldet Slotshusene og forbi disse gaar en Vej, Slotsvejen eller Slotsghden, som i Fortiden maa have ført ned til „Vigso Holm“. Denne lille Holm, som fordem har været omfjydt med Vand, har baaret en Borg kaldet — 1397 — **Vicsyø**, som Navnene paa de nys nævnte Huse og Slotsghden endnu minde om og som sikkert har givet Byen sin Oprindelse. Dens Beliggenhed tyder paa, at den skriver sig fra den fjerneste Oldtid, da Landets første Bebyggere almindelig fæstede Bo ved Kysten paa smaa Holme i Znder-

vige, hvortil smalle og lidet kjendte Indløb førte fra den mere alfare Søvej, da en sliq Beliggenhed hjalp til at værne Stedets Beboere mod Overfald af deres raa og vilde Medmennesker og de udstrakte Skoves mange vilde Dyr. Hele Terrænet syd for Ølstykke, Steenløse og Bigsø Sogne, ja helt hen til Anardrup og Sørup, Sotorp — en Torp ved Søen —, viser tydeligt, at her har været en stor Sø med mange Bugter og Holme, som ved sit smalle Indløb, fra Roskilde Fjord forbi Bærebros, har været en Vig af denne, der har bredet sig til en stor Sø og derfor har faaet Navnet Vicshø, Bigsø. Man har Sagn om, at den har været sejlbar fra Roskilde Fjord til Anardrup. Hvad Tidens Tand i mange hundred Aar ikke havde formaaet, det har det saa mægtigt fremfæredne Agerbrug magtet i kort Tid, nemlig ganske at udviske de sidste Spor af Bigsø, idet man ved 1850 bortførte store Mursten og Tømmerrester derfra, som igjen nyttedes til Bygningsmateriale i nogle Huse i Byen; dog er senere paa Borgpladsen, som er planeret, opløjet store Mursten og andre Levninger, der iblandt et stort Jernsværd. Nu gaar Ploven hen over Borgens Grund og frodig Sæd voger nu der, hvor harnisfklædte Høvdinge og Svende med deres Fruer og Somsruer færdedes for hundreder af Aar tilbage. Men er Borgen forsvunden, saa har man dog endnu nogle sparsomme Beretninger om enkelte af dens jordums Herrer og Fruer, af hvis Slægt vor Historie har flere mærkelige Personer at opvise.

Den første Borgherre paa Bigsø, som Meddeleeren

har fundet, er Ridder Bo Dyrve, der var gift med Cecilie; men Enkemand 1391. Deres Døtre vare Margrete, død 1391 og Christine, der bragte sin Mand, Bæbner Efrard Møltke til Hegnet*), Bigsø i Medgift. Han havde en Strid med Roskilde Domkirkes Kapitæl om Byen Maaløv, som følgende Skrivelser oplyser os om. 1397 kjenbte Bispens Officialis, Nicolaus Wille, i en Sag imellem Hr. Jonas Joonsson, beständig Vicar — en som røgter en andens Embede — ved Roskilde Kirke, og Efrard Møltke (Evert Møltke) Bæbner af Bichø, angaaende Landsbyen Maløve, (Maaløv), hvorledes Hr. Bo Dyrve, med hvis Datter Evert var gift, havde fornærmet ham i denne hans Ejendom for over 100 Mark Solv — 1 Mark Solv omtrent 10 Kr. — ved at oppebære Indkomsterne af den i 5 Aar, hvorimod Evert paastod, at Maløve tilhørte Ridder Dyrve med Kette; men Wille havde ved Eftersyn fundet, at den tilhørte Vicar med Kette, og denne havde fremlagt et Brev fra Kong Oluf, hvorved den tildømtes Vicariat, hvorfor Wille tildømte Vicarius den, og udsatte til en anden Tid, hvad Evert burde betale for Fornærmelser, Skade og Udgifter. At Evert Møltke har siddet Willes Dom overhørig viser følgende Ordre fra Wille til Præsten i Bigsø, om at sætte Evert Møltke i Band.

Den 6te Dec. 1397 tilskrev bemeldte Officialis

*) Hegnet var en Herregaard i Borup Sogn i Ransø Herred; den er forlængst lagt øde, dog kjendes dens Tomt endnu og paa dens Tilliggende har senere Landsbyen Heinede rejst sig.

Wille Præsten i Vigfö, at da Bæbner Evert Moltke af Vigfö var bleven skriftligen og paa Iobmæssig Maade paamindet om at tilbagegibe til Vicar Jonas Zoonsön de ham, ved hans afgangne Svigerfader Bo Dyrve, fratagne 100 Mark Sölv i Sæd, Kvæg, o. a., og han haardnaffet havde foragtet det, derfor udeluktes herved efter Begjæring af Hr. Peter Clementsen — Jonas Zoonsön er vel död og P. Clementsen bleven hans Estermand — bestandig Vicarius ved Roskilde Kirke, bemeldte Moltke fra Indgang i Kirken og alle gudelige Tings Nydelse, og da han bandsættes herved, saa skulde Præsten hver Sön- og Festsdag ubi sin Kirke forkynde ham bandsat med Klokkernes Ringning, med tændte og siden slukte Lys. Bandsættelsen, denne de Tidens saa frygtelige Straf, frygtelig fordi Folket i dets aandelige Umodenhed troede paa den, bøjede da ogsaa Moltkes Modstand i denne Sag, hvad det følgende viser.

Den 23de Novbr. 1398 tilstod Evert Moltke af Vigfö, Bæbner, ingen Ret at have indenfor de fire Markskjæl til Byen Malöve i Smörum Herred og aldrig have haft, og at afdöde Eric Nicolaussen af Hyrningsholm — Hørsholm — havde skjenket den til Roskilde Kirke for deraf at stifte et Vicarie; han tilstod ogsaa, at den var bleven fravunden den afdöde Ridder Bo Dyrve, hans Hustru Christines Fader, og gjorde herved alle de Breve om den, som kunde lyde enten paa ham eller Hustru, til intet. Hans Broder Johan Moltke, Ridder (til Bavelse?) med flere, hang deres Segl under dette Afsaldsbrev.

Ridder Frederik Wordenberg blev gift med Moltkes Datter Eline — Ellen — Evertdatter, (som var Enke efter Hr. Anders Tepsen Lunge) og har vel faaet Vigfø med hende, da han folgte dette Gods til Follert van Knope, der var gift med Birgitte Bondesdatter Thott, Enke efter Peder Brahe til Krogholm. Follert van Knope var død 1452 og Birgitte var tredje Gang bleven gift med Johan Dye. Den 29. April 1456 gav Ridder Frederik Wordenberg med sin Hustru Eline, Johan Dye med sin Frue Birgitte Bondesdatter, Skjøde paa al den Rettighed hans Frue Eline Evertsdatter Moltke arvede i Wegsø: Wegsø Tang — Græs gang — og Sørup Mark. Johan Dye var en Søn af Peter Dye, Bævner og Herre til Tørslev i Gjerlev Sogn i Horns Herred, og dennes Hustru, Mette Gothovs. Ved Birgitte Bondesdatters Død 1480 skjænkede Johan Dye til Esrom Kloster — hvor hun vel er bleven begravet — for hendes Sjæls Frelse, følgende Gods: Lasse Bjørnsens Gaard i Vystrup, som skylder i Landgilde aarlig 15 Skpr. Rug og 18 Skpr. Byg, Oluf Skittes Gaard ibd., som skylder ligesaa meget, Niels Tensens Gaard i Sierslev, som giver 2 Pund — 6 Tdr. — Rug og 2 Pund — 8 Tdr. — Byg, Jens Elleffsens Gaard i Udlejre, som giver 1 Pund Rug og 1 Pund Byg. Winsentius Iversen i Alsferstorp — Alsnyderup? —, Abbed Jep i Wehelholdt Kloster, Ridder Poul Vaxmand, Peter Hansen, Borgmester i Helsingør og Peter Ly i Borsholm var med at forsegle dette Gavebrev. Johan Dye giftede sig igjen med Inger Torbensdatter, en Datter af Torben Wille til Sjøholm i

Store-Hedinge Landsogn. Hans første Kone var Moder til Oluf Dye, den anden synes at have været Moder til Torben og Johan Dye. Bor Johan Dye var Høvidsmand over Søborg, 1455 over Krogen — ved Helsingør — og Gurre Slotte, til 1468, da han blev Slotsherre paa Helsingborg Slot. Johan Dyess Søn, Oluf, var gift med Thala Gribsdatter, ejede Udserbo Slot, var Ridder og Høvidsmand paa Søborg Slot. Han kom 1492 i Trætte med Poul Vaymand, som synes paa en svigefuld Maade at have fravendt ham Udserbo; hans Svoger, Ebbe Strangesen, var ogsaa bleven meget forurettet af Vaymand, hvilket vel var en medvirkende Grund til, at Ebbe Strangesen med Bjørn Andersen 1502 ihjelslog Poul Vaymand paa Højbro i Kjøbenhavn, eller druknede ham i Kanalen. Efter Oluf Dyess Død rejste hans Enke Thala til Tyskland, giftede sig og døde der. Deres Datter Birgitte kom hjem igjen og blev af sine Farbrødre, Torben og Johan, sat i St. Agnete Kloster i Roskilde, hvor hun blev Priorinde 1508. Johan Dyess Søn, Torben, var den i Historien bekjendte Slotsherre paa Kjøbenhavns Slot, som forelskede sig i Dypvike, blev af Christian den Anden paa en lovløs Maade dømt fra Livet og, den 29de Novbr. 1517 halskugget paa St. Gjertruds Kirkegaard, hvor St. Gjertrudsstræde nu er i Kjøbenhavn.

Skjønt det ligger noget fjernt for disse Meddelelser, skal Johan Dyess Sønnesøn, Pøter Dye, ogsaa mindes her, ikke saa meget for hans store Fortjenester af Danmarks Finantsvæsen, hvilket er ham en mere

fortjent og mere kjendt Berømmelse, men fordi han var en af de første, som havde Tanke for samt Billie og Evne til fra Udlandet at indføre Forbedringer i vort daværende, ved saa unaturlige Tryk forhutlede Agerbrug. Han skaffede Sommerpløjning Indgang i Landet og fik den 1570 indført paa Bondegaardsavlingerne i Bordingborg Len; han indførte tidligmodne Grønnearter, bardevigste og burdsfeldste Roer; fra Lothringen skaffede han os her forhen ukjendte fine Vble- og Bæresorter, samt to Gjenstande som endnu bærer hans Navn: Peterjille og Peter Dyes Frøer. Paa Fiskeriets Omraade har vi fra ham Karper, Karudser og Krebs, ligesom han forbedrede vore Østersbanker og anlagde Fiskeparker. Mange af disse Forbedringer — og maaste endnu flere, som den lange Tid imellem ham og os har udvist Mindet om — er muligen kommet vore Egne først til gode, da han 1554 for 17000 Joachimsdalere (1 Joachimsdaler omtrent 3 Kr.) af Anders Vorby kjøbte Faurholm med store Skove og Bøndergods bestaaende af mange Landsbøyer, som laa og — de tiloversblevne — endnu ligge i Nærheden af Faurholm.

1451 tog Johan Dye paa Trykkereds Ting — Ting for de tre (Hjørunde, Viunge og Strø) Herreder — Tingsvidne paa, „at Bigsø er et Enemærke, besluttet, begravet, stemt og tablet fra andre Marker, og hvo som vil have Græsgang eller anden Rytte i Bigsø Enemærke skal have det i Minde.“*) „Besluttet“

*) Maaste han som Værges for sin vordende Hustru Bir-

vil vel sige det samme som oprindelig vedtaget og fastsat, hvor stor Ejendommens Omraade er. De gamle Navne paa Datidens Grænsmærker, som her anføres: „begravet“, var at grave Huller i Jorden, især i Eng og Mosejord, som Grænsmærker; „stemt“ er et endnu brugeligt Ord — at stemme Biletræer — og tilkjendegiver, at man huggede Grene af Træerne, som stod i Grænseskjællene for at betegne dette; „tablet“ — tablet — at ramme Pæle i blød Eng eller hvor der stod Vand, naar Grænsen skulde mærkes over saadanne Steder. Pælene kunne ogsaa have en flad Side med Mærke i — en Table. Man har jo nu Pæle med Tavler ved Jernveje og lignende Steder, hvorpaa er anført Vejledninger og Advarsler. At Johan Dye tog dette Tingsvidne, som var forbunden baade med Udgift og Ulejlighed, tyder paa, at Naboerne enten ikke have holdt Markfred eller ikke have villet godkjende Ejendommens rette Grænse. Da Ejendommene vare store i Omfang og Grænsmærkerne ufuldkomne, vakte dette ofte Strid om den rette Grænse. Saaledes arbede hans Sønnesøn, Peter Dye, efter Anders Borby en langvarig Strid med Herluf Trolle om Grænsen imellem Faurholm og Høllerødsholm.

1459 var Vigso kommen i Kong Christian den Førstes Eje, da han det Aar gav noget af Vigso Gods til

gitte (der i et Pantebrev af 17de Septbr. 1452 til velbaarne Dydike Jensen i Frederikslev (Frederiklev) betegnes som salig Follert van Knopes Efterleverste) har taget dette Tingsvidne.

St. Marie eller det hellige tre Kongers Kapel, som han lod bygge ved Roskilde Domkirke. Der blev til-
 lagt dette Kapel meget Jordegods og ved Reforma-
 tionen skal det have været Kirkens rigeste Kapel; det
 havde nemlig da en aarlig Sædindtægt af 1023 Tdr.
 1 Skp. 2 $\frac{1}{2}$ Fjdf. Endnu er det et af Kirkens smuk-
 feste Kapeller — det første til højre indenfor Kirkens
 søndre Indgang. I dets hvælvede Kjældere hviler
 (Christoffer af Bayern?) Christian den Første ved
 Siden af sin Dronning Dorthea, Christian den Tre-
 die med sin Dronning Dorthea og Frederik den Anden
 med Dronning Sofie.

Som bekjendt var Christian den Første stadig i
 Pengeforlegenhed, hvilket ogsaa aabenbarer sig i et
 Brev fra ham af 30te Maj 1471 til Fru Eline
 Evertsdatters Arvinger, Hr. Evert Trudsen til Tøl-
 løse, Hr. Jeppe Trudsen (af Slægten Rosenspar, for-
 modentlig Frn Elines Søstersønner) og flere angaaende de
 800 Mark, som han var bleven dem skyldig for Vigso i
 „Steenløse Sogn“, hvilken Gaard Hr. Johan Oxe
 havde kjøbt af bemeldte Frue og Christian den Første
 igjen af ham, saaledes at Fru Eline havde faaet Kron-
 gods paa Falster i Pant for de 800 Mark indtil
 Kongen betalte disse. Han beder de nævnte Arvinger
 have Medlidenhed med ham, indtil han igjen kommer
 hjem til Landet — fra sit Tog i Sverig. 1495 vid-
 ner Evert Truelsen (Trudsen) af Tølløse, at Follert
 van Knope kjøbte noget Gods af Frederik Wordenberg
 i Vigso og at Johan Oxe senere kjøbte det.

Her taber Efterretningerne sig om Vigsogaard

— eller Slot — for Meddeleren; den har vel delt Vilkaar med Søborg, Haraldsborg og flere andre Herresæder heri Landet, som ødelagdes i Grevefejden — 1534—1536 — og siden ikke igjen rejste sig.

Udskilligt tyder dog paa, at her, ligesom i Slangerup, Græse, Kollerød og Slagslunde, en Ladegaard har beboret sig længe efter at Slottet beboedes af sit Hersteb. Følgende tre Mænd kunde muligen have været Fogeder paa denne Ladegaard. Jens Hov eller Kov nævnes i Bigsø 1551; 1567 nævnes en Gaard i Bigsø, som Bertel Mortensen iboer og som skylder i Kirketiende aarlig 2 Pund Rug og 2 Pund Byg. En saa stor Kirketiende, som svarer til en aarlig Axl af 198 Eder. Rug og 264 Eder. Byg kunde i de Tider kun svares af en Gaard, der var meget større end en almindelig Bondegaard, endelig Vigstenen eller Vigtablen i Bigsø Kirkes Gulv med følgende Mindeord: „her ligger begravet erlig gudfrygtige oc velbetruet daneman rasmus iørgensøn som døde den 6 Marti anno 1604 gud give hannem en gledelig opstandelse“. Der siges her om denne Rasmus Iørgensen, at han var en velbetroet Mand. Meningen med dette Omsagn, der her er givet ham, kan med Rimelighed tydes saaledes: at Ladegaarden med dens omliggende Gods var betroet til hans Styrelse, han var dens Foged. Hvad der bestyrker det her antagne er, at man noget senere finder Fogeder nævnte paa Kollerød, Græse og Slagslunde Herregaarde, saavel som at der i Bigsø By ved 1568 kun var 8 Bøndergaarde — Tiendendere — foruden Anneggaarden, og

da de tre forannævnte Herregaarde omkring 1680 bleve udstykkede til Bøndergaarde, er maasse Vigso Ladegaard ogsaa ved denne Tid bleven udstykket til de 6 Gaarde Byen nu har flere end forhen. Hvilke er nu de 8 ældste Gaarde og hvilke de 6 yngre? Svaret ligger maasse i det Hartkorn Gaardene havde ved Aaret 1718:

Katholmgaard havde	13	Tdr.	2	Skp.	1	Fdk.	1	Alb.
Steenleenggaard	13	—	2	—	1	—	1	—
Kors højgaard	13	—	"	—	1	—	"	—
Kielstedgaard	12	—	1	—	3	—	2	—
Magle højgaard	9	—	2	—	1	—	"	—
Stibstedgaard	12	—	"	—	"	—	"	—
Ful højgaard	12	—	5	—	2	—	2	—
Brøndstedgaard	10	—	"	—	1	—	2	—
Nolandsbjerggaard	6	—	"	—	"	—	"	—
Damstedgaard	6	—	"	—	1	—	"	—
Begølundgaard	6	—	7	—	"	—	1	—
Egedalgaard	6	—	7	—	"	—	1	—
Skjel højgaard	6	—	3	—	1	—	1	—
Baselundgaard	5	—	1	—	1	—	2	—

Da man her finder 8 Gaarde med meget større Hartkorn end de øvrige 6, saa bliver hine vel Byens ældste Gaarde og disse den antagne udstykkede Vigso Ladegaard, som da efter den gamle Matrikel af 1686 maa have haft 37 Tdr. 3 Skpr. „ Fdk. 2 Alb. Hartkorn.

Kirken i Vigso nævnes 1370 i Fordebogen over det Gods, der laa til Sjællands Bispestol, som Sognekirke, men er nok en to hundrede Aar ældre. Et

endnu bevaret Sagn vil vide, at den er bygget af en Frue paa Vigso Slot, fordi hun paa sin Vej til Steenløse Kirke ikke kunde have sin lille Hund i Fred for nogle Junkeres store Jagthunde, der overfaldt og bed den. Kirken er lille, men hyggelig, dens Skib og Kor er bygget af tilhugne Granitsten; Taarnet, som er meget lavt — fullet — og Baabehuset ere senere Tilbygninger af store, røde Mursten; i Taarnet er to Klokker; paa den store staar: „Johannes Episcopus . . et Administrator . . anno 1555 . . Dei . . . ora . . .“, et Baaben med en Bispehue foroven, ved Baabnets højre Side en Krumstav og ved dets venstre et Sværd, derunder et Baabestjold, i hvis Midte staar en Munk i Munkeskutte, med Krumstav i sin højre og et Vægtlob i sin venstre Haand, en Ørn, samt oven over og neden under et Lam med et Flag.

Ørnen er Bispedømmet Sjæls Baaben (Johannes' Ørn); Lammet med Sejersfanen det churlandske Bispedømme Piltens Baaben; Baabestjoldet med Munken i Munkeskutte, med Krumstaven i sin højre Haand, er den tyfste Adelsflægt Münchhausens Baaben og af denne Adelsflægt var netop Hertug Magnus's (Kong Frederik den andens Broder, død 1585) Forgænger paa Sjæls Bispestol Johan (eller Johannes) von Münchhausen.

At denne Biskops Baaben findes paa Klokken i Vigso Kirketårn, tyder paa, at Klokken oprindeligt er fra Den Sjæl. Bisp Johan Münchhausen stod ogsaa

i megen Forbindelse med Danmark og afstod til Danmark alle sine Rettigheder til de nævnte Bispesæder.

Paa den lille Klokke staar: „MC. FCCXX. Heinrich Hornhaber Friderichsbærd 1801.“

Aar 1764 var Kirkens Inventarium følgende:

- Nr. 1. En sølvforguldt Kalk og Disk.
- „ 2. En Sølvæske til Alterbrød, 13 Pd.
- „ 3. En Messsehagel af rødt Fløjl med Guldkniplinger.
- „ 4. En gammel Messsehagel med Silkefoer.
- „ 5. Et gl. rødt Blydses Alterklæde.
- „ 6. Et do. med Sølvgaloner, med Frederik den Fjerdes Navnetræk og Aarstallet 1730.
- „ 7. En gl. Messseffjorte. Nr. 8. En meget gl. do.
- „ 9. En gl. Alterbug. Nr. 10. En do. fra 1736.
- „ 11. Et Haandklæde ved Fonten.
- „ 12. Christian den 4des Bibel i Fol.
- „ 13. Svannings Bibel in 8vo, defekt.
- „ 14. En Alterbog in 4to. Nr. 15. En do. gl. og flet.
- „ 16. Ritualet. Nr. 17. En Salmebog paa Alteret.
- „ 18. Kirkens Tegnebog. Nr. 19. En liden Tinflask.
- „ 20. To Messingslysestager — paa Alteret.
- „ 21. En Lysearm paa Prædikestolen.
- „ 22. Et Messingsfad ved Fonten.
- „ 23. Et Malm=Ildkar.
- „ 24. En Blik=Spærebøsse med Laas.
- „ 25. En gl. Hornæske, ubrugelig.

- Nr. 26. Tre Kirketavler.
 „ 27. Et Egeflab med Stænger og Laas.
 „ 28. To Stæmmer ved Alteret og en ved Prædikestolen.
 „ 29. En Vigbør og en do. nyere.
 „ 30. Et Jernrækværk ved Alteret med 4 Knapper.
 „ 31. En Spade ved Vigfærd.
 „ 32. To Klokker — i Taarnet.
 Inventariet forbedret med en jort Vigbør*).

*) Vigbøren kan de gamle vel endnu mindes at have set staa i Baabehuset, hvor dette Menneffets sidste Befordringsmiddel havde sin Plads næsten ved alle Kirker, men ingen nu levende har set den blive brugt efter sin Bestemmelse. Den bestod af to mægtige Bomme, sammenlænkede med svære Jærnkjæder, paa hvilke Vigkisten hvilede, naar den bares til Graven. Det Hele var i den Grad solidt, at det vel kunde bære en 100 Vig i Kister. Vigbøren havde som alt i Verden sine Fordele og sine Mangler; den var solid, og fordi den var forbunden med Kjæder, bevægelig, saa at de fire Mænd, som bar den med Viget paa Skuldrene, fik Bægten lige fordelt; dens Mangler var, at den var meget svær, og de, som bar den, skulde kunne holde godt Trit og Ligevægt. At disse Egenstaber for en og anden kunde besværliggjøres af Ndhelser i Vighuset, har man Exempler paa, blandt andet, da Smed i Sjjenkelso Niels Andersens Konemoder, den 21de Septbr. 1793 skulde begraves paa Hjørlande Kirkegaard, tabte Vigbærerne Viget i Brødager Krog, Kisten sloges sønder og Liget trillede af den ud i en Tørvegrav, af hvilken man maatte fiske det op og komme det i den sønderslagne Kiste, som man da maatte sammensnøre med Reb, inden Vandringen videre til Graven kunde fortsættes. Længere tilbage i Tiden

Nr. 33. En Concord Bibel. Nr. 34. En ny Messesfjorte. Nr. 35. En Einflaste, omstøbt 1757. Nr. 36. Et Timeglas med 4 Num. Nr. 37. En lang overtrukken Stammel ved Skriftestolen, og

„ 38. To gamle Træbilleder under Taarnet. Af disse Inventariegjenstande findes endnu i Kirken: Nr. 1, Kalken, som har en ulæselig Insription, og paa Disken staar Frederik den 5tes Navnetræk; Nr. 2; Nr. 12, er uden Titelblad; Nr. 20, er uden Insription; Nr. 21, er oppe ved Prædikestolen, med denne Paastrift: „Denne Arem haver Frederik Grechsen Ridesfoged forerit Gud og Temped til Wre 1631“. Ridesfoged var hvad Amtsforbalter nu er, og han har vel været det paa Kjøbenhavns Amt, da Wigso i hans Tid laa under dette Amt. Foran denne Uysearm er Timeglasset med de 4 Num. Nr. 22, har en ulæselig Indskrift og synes at være meget gammelt; Nr. 27, er endnu velbevaret og staar under Taarnet, og af Nr. 32 findes den store Klokke endnu.

Kirkegaarden, som 1882 er udbidet imod Nord,

var dette, efter Nutidens Begreber saa ubekvemme Besordringsbredskab, en ukjendt Lugusgjenstand, thi da bar 4 Mænd Ligkisten paa Skuldrene.

er net og godt vedligeholdt, med mange smukke Mindesmærker over Afdøde, som her have deres sidste jordiske Hjem. Det Mindesmærke, som især falder i Øjnene, er over afdøde Gaardejer Anders Petersen af Skjelhøjgaard; dette Gravstedes hele Skjønhed og Hygge, vidner om dens Kjærlighed til den Afdøde, som har ladet Mindesmærket sætte og freder om hans Grav.

Kirkeladen, hvori Kirketienden — hvert 30te Aar, som udtoges af Tiendehvernes Høst, medens Hobene stod paa Stubben — opbevaredes, indtil man for noget over 200 Aar siden begyndte at bortforpagte Kirketienden, stod almindelig paa Kirkegaarden, men var allerede i Begyndelsen af forrige hundred Aar forsvunden fra Bigsø Kirke. Da Kirketiendeforpagtningen begyndte, var der jo ikke mere Brug for den, og den er vel her, som mange andre Steder, omdannet til Husmandsboliger. „Kirkegaardsladen“ stod endnu i Steenløse 1695. Bigsø Kirkejord, af Hærføreren 1 Jdk. 1 Alb., brugtes 1718 af Henrik Velding paa Edelgave for 8 Stilling aarlig.

Skolen, Ekstraskolen, som Byens første Skole kaldtes, laa til dette hundred Aars Begyndelse nord for Brøndstedgaard, imellem denne Gaard og Bygaden. Da der blev Tale om, at en offentlig Skole skulde bygges i Søsum, stred Bigsø Bymænd for at faa den i deres By, men den 7de April 1725 blev det ved fgl. Resolution bestemt, at den skulde bygges i Søsum. Det Efterfølgende viser, hvor lidet imødekommende Myndighederne var imod Bigsøernes Stræben for at

faa sig en Skole. En Iver for Oplysnings Fremme, som i de Tidre vist ellers var ukjendt i den saa fortrykte Bøndestand. Da man nu her maatte se paa, at Søsrum fik den „kongelige“ Skole, og man havde stridt forgjæves for at faa en saadan i Bigsø, saa vilde Beboerne her selv bygge sig en, men dertil maatte de søge Øvrighedens Tilladelse, — man mindes at al Jord var Fæstegods, de ejede derfor ingen Jord til at bygge paa. Det bevilgedes dem at bygge en Skole paa deres egen Bekostning, naar ingen Afskoning derved skete i Skoleholderens Løn i Søsrum. De fik altsaa Tilladelse til selv at bygge sig en Skole og selv at lønne dens Lærer, men de skulde dog fremdeles bidrage til Skoleholderens Løn i Søsrum. I de trange Tidre holdt det vel haardt for Bigsøerne at lønne to Lærere. Da det var bestemt at Kirkernes Udsæpunge skulde komme Skolerne til gode, søgte de om at faa Bigsø Kirkes Udsæpunge lagt til deres Skole, hvilket den 25de Marts 1741 blev dem afflaaet. Smidlertid trivedes Ekstraskolen — ja en privat Skole den Gang kunde i Sandhed kaldes ekstra — maaste ligesaa godt som den kongelige i Søsrum, og var i uafbrudt Virksomhed indtil den nedlagdes, efter at den nuværende offentlige Skole traadte i dens Sted. Dens første Lærer var Lars Knudsen, hvis Kone, Birte Kirstine, ofte nævnes i Kirkebogen, som holdende Børn ober Daaben; deres Børn vare Anne Kirstine og Karen, født 1721, og Knud, født 1723. I Juni 1746 blev Lars Knudsen Skoleholder i Steenløse efter Vendt Lorensen, som blev Degn i Glostrup, men døde

allerede Aaret efter, 55 Aar gammel. Thomas Wiingaard blev hans Eftermand i Bigsø, ligesom han den 17de Maj 1747 efterfulgte ham i Steenløse Skolekald. Hans Nielsen nævnes som Skoleholder i Bigsø 1754, og synes at være kommen til Kaldet her efter Wiingaard; hans Kone, Anne Margrete Nielsdatter, døde som Enke i Steenløse 1764. Af deres Børn nævnes: Peter, født 1737, Kirsten, født 1742 og i Decbr. 1764 gift med Ungkarl Jens Hansen, som fik sin Faders, Hans Jensens Gaard i Steenløse. Poul Bendsen er nok kommen til Bigsø Skolekald efter Hans Nielsen; han døde i det i Decbr. 1777, 66 Aar gammel og efterfulgtes af Isak Petersen. Dennes Børn vare: Gundel, f. d. 4. Marts 1779, Peter, født i Febr. 1781, Gjertrud, født i Februar 1785. 1787 var han bleven befordret til Søsund Skole og her fødtes ham den 11te Novbr. f. A. Gunild. Han døde den 20de Novbr. 1789, 56 Aar gammel, og i Januar 1790 fødte hans Enke Sønnen Isak. Efter Isak Petersen blev Erik Olsen, Skoleholder i Bigsø. Han synes at have været en Søn af Husmand Ole Eriksen i Steenløse og havde en Datter Margrete, som var født 1770; hans Kone, Ane Marie, døde i Aug. 1797; samtidig maa Erik Olsen være bleven entlediget, da han ved sin Død, i Oktbr. f. A., 61 Aar gammel, kaldes den forrige Skoleholder. Jeppe Jensen Hesselbæk blev hans Eftermand og viedes den 30te Maj 1800 til Jomfru Inger Steenstrup — en Datter af eller Søster til Søren Steenstrup i Steenløse og Søster til Karen og Maren Steenstrup. I Begyn-

delsen af Hesselbæks Lærervirksomhed i Bigsø byggedes Byens nuværende offentlige Skole, som da toges i Brug. Den gamle Ekstraskole nedlagdes og Pladsen, den har ligget paa, tilhører nu Brøndstedgaard's Ejer, som paa den har sin Have. Hesselbæk var født 1771 i Hjelsted i Fyen, udgaaet fra Blaagaards= senere Jonstrup's Seminarium 1798 og død i Bigsø Skole den 21de Septbr. 1850; hans Kone, Inger Steenstrup, døde den 26de April 1851, 81 Aar gammel. Deres Børn vare: Inger Cathrine Dorthæa, født d. 2. April 1801 og den 27de August 1824 gift med Bogbinder i Kjøbenhavn Mathias Friis, og Birgitte Sofie, født den 7de Aug. 1803 og den 5te Maj 1825 gift med Skolelærer i Vadfingerød L. Andersen. Han fulgtes i Embedet af Christian Peter Søborg, født i Kjøbenhavn den 1ste Juli 1805, død den 13de Maj 1877 og Søn af Kong Frederik den fjettes Livrideknægt. Søborg's Kone, Ane Jensine Torp, født den 4de Maj 1810, lever endnu. Den nuværende Lærer, Søborg's Efterfølger i Embedet, Wilhelm Gehl Kristensen, født den 22de Juli 1855, udgaaet fra Jonstrup Seminarium 1875 med Hovedkarakteren meget duelig, er kaldet til Bigsø Skole 1877 og gift med Nikoline Augusta, Datter af Farver Frigaast i Frederiksfund og født der den 13de Februar 1855. Han er en Søn af Lærer Kristensen i Dypesundby, der ved sin Virken for Kaldsbrødre og særlig for Enker efter disse har vundet fortjent Paaskjønnelse i Lærerstanden.

Inden vi omtale Jordbrugerne og deres Gaarde i de sidste to hundrede Aar, ville vi i Tankerne kaste

et Blik paa Egnens og Beboernes Tilstand, saaledes som den synes at kunne have været fra den fjerne Oldtid indtil for en tre hundrede Aar tilbage i Tiden, efter de Oplysninger man har om Landboerne og Landet i Almindelighed i dette Tidsrum. Med lidt Kjendskab til Planteverdenen, og til hvorledes i den, som i Dyreverdenen, de stærkere Exemplarer fortrænger de svagere, vil man finde det Sagu bekræftet, som siger, at hele Sjælland i Oldtiden har været bedækket med Skov, der efterhaanden som Menneskene formere sig her, maatte vige for Jlden og Vren og give Plads for Agre og Enge. Paa mange af de smaa Øer omkring Sjælland, Fyen og Laaland var Skoven endnu eneraadende for 3 a 4 hundrede Aar siden, og de nyttedes af Konger og Herrer til Stod for Heste, som formere sig her i stor Mangfoldighed, og var derfor en af Landets mest indbringende Udførselsartikler.

Naar vi tænke os Bigsø Sø i sin oprindelige Størrelse, som for en to hundrede Aar siden endnu var af Størrelse som en 300 Tdr. Land, og hvis Næst, Løiet Sø, nu kun er som 46 Tdr. Land stor, bugtende sig næsten helt omkring den Højslette, Vhen nu ligger paa, og omkring mange skovklædte Halsøer og Holme, paa hvilke mangfoldige Dyr og Fugle har haft hjemme og af hvis Sang og Skrig Luften har gjenlydt, Søens klare Blande vrirlende af Fisk og Søfugle, med Boliger langs Kysten for Oddere, Bøvere og lignende Dyr, saa har man et Landskab for sig af en stor Naturskønhed, langt skønnere end nu, men

rigtignok ikke saa nyttigt for Mennesker, som vore frugtbare Marker og Enge med deres mange ved Skjønhed og Fjilde udmærkede Husdyr. Da man først tog den Jord under Pløven, som laa bekvemst og Boligen nærmest, saa bevarede Skoven sig længst paa bakke og med Vand eller Moser omgivne Egne, især hvor den skjermedes imod Vest- og Nordvest-Vinden. En af vore ansete Forstmænd har, ved Gransning om de sjællandske Skoves Fortid, fundet, at 1660 var en Fjerdedel, 1750 en Tiendedel og 1880 en Femogtyvendedel af Sjælland bedækket med Skov. At Skoven øst og syd for Vigso har bevaret sig længst tyder flere Navne paa. Gaarden Vigsolund's Navn fortæller os saaledes, at her — ligesom ved Hjørunde endnu 1560 — har været en Skov tæt ved Bøen paa Skraaningens østen for Kirken og forannævnte Gaard, og det er rimeligt, at denne Skov endog er bleven fredet selv i de Tider i hvilke Skovene fik en alt andet end forstmæssig Behandling, fordi man i den har haft et Sted lige ved Bøen, hvor Kvæget kunde finde Væjr og i Foraars- og Efteraarsnætterne, da det, før Udskiftningen og længere tilbage i Tiden, gik ude den længste Tid af Aaret, ja Hestene — en lille, men stærktbygget og haardsjør Race — paa et eller to Par nær, som man nødvendigst maatte holde hjemme, særlig til de mange Goverirejser, gik endnu i forrige hundred Aar ude hele Vinteren og maatte om Foraaret med stort Besvær opsøges og fanges til Markbrug. Gaarden Vase- lund minder ogsaa om en Lund eller Skov paa en

Holm, hvortil Bejen har gaaet over en Vase, ligesom hele den sydlige Del af Byens Mark, der før Udfikstningen hed Lundevang, hvor det kupperede Terræn ogsaa vidner om, at Skoven her har bevaret sig længst. Imellem Anardrup, Søsrum og Bigsø laa endnu for en tre hundrede Aar siden en stor Skov, Snøde Skov kaldet, som tilhørte Anardrup Kloster, i hvilken Søsrum Bymænd og flere andre, som laa under dette Kloster, aarlig havde mange Svin paa Olden.

Da Borgen, som havde rejst sig i Bigsø og taget Navn efter Søen, efterhaanden havde udviklet sit Værn med Volde og Grave og med Bagtaarn, hvorfra Taarngjemmeren stadig var paa Udkig og i sin Lur varfledede de i Borgen boende, saa snart nogen nærmede sig denne, saa har vel her som andre lignende Steder rejst sig Hytter omkring Borgen, hvis Bøsmænd indenfor dens Volde kunde finde Værn imod Fjendevold. For dette Værn, de saaledes nød, blev de Borgherrens Borne og maatte som Bederlag herfor gjøre ham Arbejde, ja var vel ogsaa hans Svende, der som Stridsmænd drog med ham i Leding; men deres Forhold til Borgherren var oprindeligt langt fra saa underordnet, bundet og byrdefuldt, som det senere blev. Deres Boliger har vel fra først af været omtrent saadanne, som endnu for en to hundrede Aar siden fandtes paa de jydske Heder: Huler i Jorden, hvorover var rejst et Tag af Grene og Ris, som udbendig dækkedes med Græs- eller Lyngtørv. Beboerne af saadanne Hytter paa Heden kaldte Fyrderne for fattige Risemænd. Dog afløstes disse Boliger her

meget tidlig af Bulhuse, Bjælkehuse, hvis Bægge bestod af „Naser“, — det er Bjælker lagt paa langs ovenpaa hinanden og Abningerne imellem disse ufuldkomment tilhugne Tømmerstokke tættedes med Mos, Ler eller Komøg; i Gavlen var en liden Slug med en Lem indvendig til at aabne og lukke, ellers fik Stuen kun Lys fra Lyren, en omtrent $\frac{1}{2}$ □ Alens Abning midt i Tagryggen, for den kunde lukkes med en Kamme beklædt med Blærestkind, Mellemgulvet af Dren eller — det klareste — Hinden af Koens eller Faarets ufødte Foster. En Stang eller to bundet sammen, til at aabne og lukke Lyren med, hang ned midt i Stuen. Den har vel været her, som i Norge, Husets hellige Midtpunkt; om den skulde enhver, som kom i Bondens Stue for at røgte et vigtigt Errende, gribe, idet han talte, f. Ex. Bejlerens Fortaler, naar han bad om Husets Datter til en Fæstemand; omkring den og Arnen førtes Liget af en død Husfælle tre Gange inden det bares ud af Huset til Graven. Det Lys fra Lyrehullet var ikke saa ringe, da det kom ovenfra, men gav dog langt fra saa rigelig Lys i hele Stuen, som vi nu har, og i Regnvejr stod ofte en Vandpyt paa Gulvet under Lyren, fordi den, selv lukket, ikke kunde holde Regnen ude, og Arnens Ild lige under den var da vanskelig at holde brændende, ligesom Tagets firbenede Gjæster — Grise, Geder, Lam, Hunde og Ratte — let kunde faa et Ben igjennem Lyrens Hinde, og det var da ikke altid man havde en anden Hinde til at bøde Skaden med. Traadte man ind i Stuen — Husets eneste Rum — var det

igjennem en meget lav Dør med et højt Dørtrin; det firdste var højt for at Børn og Fæ ikke saa let kunde slippe ud af Stuen, ligesom den lille Døraabning lettede Forsvaret imod en indtrængende Fjende. Stuens Gulv var det naturlige Jordsmon og midt paa det var Urnen — Ildstedet —, en stenbelagt og stenomsat firkantet Plads. Paa den holdtes Ilden vedlige Dag og Nat, til Varme, Madlavning, Tøjtørring og til Lysning. Den fordrede meget Brændsel, særlig fordi Døren saa ofte maatte aabnes for at Luftrækket kunde drive Røgen ud igjennem Løren. Man levede stadig i Røg eller Træk og alt i Huset blev sort af Sod, hvilket forøgede Mørket i det. Bohavet bestod af fastgjorte Bænke langs med Stuens Sidevægge, med Husbondens Bænk i Midten, nærmest Urnen (de tjente baade til Sæde og Natteleje); et Bord, ofte saa langt som Stuen, hvis tykke og klodsede Skive hvilede paa fire Ben, som vare fastgjorte i Jorden, og til det yngste Barn en Bugge af en udhulet, plump Træbul, som hang under en Bjælke nær ved Urnen, saaledes, at den kunde gynes op og ned, og saa højt, at den friede Barnet i den fra at komme i Berøring med Stuens umælende Beboere. Dette Bohave kunde i enkelte Huse være forøget med den Luxusgjenstand — en løs Bænk. Bjælkelaget havde intet Loft, da det laa saa lavt, at man ikke kunde have gaaet under et saadant. Foruden den menneskelige Husstand, var Stuen Bolig for dens tarvelige Tillæg af Kalve, Grise, Geder og Lam, samt for Hunde, Katte og Høns; disse havde Natteplads øverst i Husets Sparreværk,

hvorfor Hanebjælken endnu bærer Navn efter Hønen, denne Landmandens gamle Bækketur og Vejrglas.

Stulde en Fremmed overnatte i Stuen og det var en hædret Gæst, saa fik han Lov til at ligge paa Bordet, hvor han kun kunde generes af Røtter eller af hvad Hønsene kunde tabe ned paa ham, men var det en ringere Gæst eller en vildfarende, som søgte Ly for Ratten, saa maatte han ligge paa Gulvet, hvor den firbenede Husstand ofte paa det ubehageligste forstyrrede hans Rattero. Hønsene var meget lave, ja langt tilbage i Tiden ansaa man et Hus for at være højt, naar en Mand, som stod foran det, ikke kunde se over det; det havde intet Sparreværk; men Taget hvilede paa Bjælker, liggende vandret fra Gavl til Gavl, paa disses Rygning ligesom red Taget fra Rygningen og ned til Tagstjæget, der naaede næsten lige til Jorden. Taget tækkedes med Barken af unge Træer — Næver —, som igjen bedækkedes med et Lag Jord, som ved at faa Væde fra oven og Varme fra Stuen, næsten altid var overgroet med frodigt Græs, hvilket i nogen Afstand gav Huset Udseende af at være en græsgroet Høj. Denne Græsrigdom lokkede ogsaa ofte den letfodede Del af Kvæget op paa Taget. Rummet imellem Tagstjæget og Husets Bjælkevæg — „Udsfuddet“ — brugtes til at opbevare saadanne Gjenstande i, som man ikke kunde have i Stuen. Hvor det mindskede paa Skov, maatte man begynde at bygge med Verbægge og Straatage, men i det 16de hundred Aar var Flertallet af Boligerne paa Landet endnu Bulhuse. For ikke at faa Regn

eller Slud ind i Stuen, naar Døren, som gif lige ud til det Fri, aabnedes, medbragte Tiden den Forbe-

1	3
	2

bring, at man indrettede Forstue og nord for denne et lille Kammer saaledes: 1 Arnestuen, 2 Forstuen og 3 det

lille Kammer, kaldet Kløven eller Kleven, et Navn som det maaske fik, fordi man ligesom havde kløvet Stuen med et Skillerum for at skaffe sig Forstuen og Kløven, hvilke to Rum i Reglen anbragtes i Husets østlige Ende Kløven nyttedes ikke som Bolig, men i den opbevarede, hvad man vilde fri for Røg og Varme, som Madvarer og Kister med de bedste Klæder, Kisteklæderne, og i den var Husmoderen eneraadende. Ved at højne Væggene omkring Forstue og Kleve med et a to Lag Bjælker, kunde man lægge Loft over dem, hvilket i den blidere Aarstid var Sovested for Husbond og Madmoder. Dmtrent samtidig med dette Fremskridt kom Overgangen til Skorsten og Rakkelv*), idet Lerovne byggedes over Arnen med Aabning op mod Lyren, og Røgen skulde da endnu søge op igjennem denne. Blev Bulhuset for snævert, byggedes en Forlængelse af det til en af dets Gable. Fæhus, Lo og Lade rejstes planløst hist og her i Nærheden af Bulhuset, indtil ind i det 16de hundred Aar, da man efter Herregaardenes Bygningsmaade begyndte at sam-

*) Navnet kommer af nogle firfantede Lerpotter, kaldet Rakler, af hvilke man opbyggede og sammenmurede de første Varmecovne.

menbygge Bøndergaardene med fire Længer. Saaledes var i Almindelighed Landboligerne paa Sjælland for en tre hundrede Aar tilbage, og da Bigsø sikkert ikke har været nogen Undtagelse fra det almindelige, saa veed vi ogsaa hvorledes de omtrent har været her.

Takket være Guttenberg og Luther, thi ved hans Kunst og dennes Tale og Skrift, vaskes Folket af den aandelige Døs, det saa længe havde halvsøvnret i; hvilken Vækkelse omsider ogsaa sporedes paa de her berørte Omraader, idet man i Slutningen af det 16de og i Begyndelsen af det 17de hundred Aar gjorde Fremstridt, som betydelig forøgede Hjemmets Velvære, da man ved denne Tid begyndte at bruge Vinned, Seng og Sengklæder — i Stedet for de tidligere Sovesteder i Bænkene, med Halm eller andet Plante-stof til Underdyne og laadne Skind til Overdyne —, Skorsten, Kaffelovn og tilbøst Bøhave, sammenbyggede Gaarde, samt fik forøget Volskredstaberne med Trømlen — Garven er en sex hundrede Aar gammel og Bøven fra den forhistoriske Tid — og fik forbedret Bogntøjet, saa at Tilstanden i Bondens Hjem med raske Skridt nærmede sig til den, de endnu levende gamle iblandt os, have kjendt i deres Barndom og Ungdom.

Ved at omtale hver Gaard for sig i Bigsø Sogn, anføres først det Nummer Gaarden havde efter Krigsstat-Bogbogen af 1718, derefter det Nummer — indklamret — og det Navn Gaarden fik ved Udskiftningen. Navnet er oftest taget efter den Ager's Navn

eller et andet ældre Stednavn, som Udslyttergaarden byggedes paa ved Udsiftningen, ligesom de Gaarde, som blev liggende inde i Byen, fik lignende Navne.

Nr. 1 (5) **Katholmgaard.** Derfor det andet Bogstav i Gaardens Navn i Tidernes Løb er forandret fra et e til et a, hvilket jo kunde tænkes muligt, saa har vi i dette Navn maasse Oldtidens Mandssnavn Kette, Kettes Holm; da det Terræn Byen ligger paa, fordem næsten har været en Holm, saa har maasse en af dens første Beboere været en ved Navn Kette, hvis Navn er bevaret paa det Sted, hvor Gaarden udslyttedes. Gaarden laa før Udsiftningen lidt nord for Rjebmand Greibes og Smedens Boliger og var den vestligste Gaard i Byen paa den nordre Side af Bygaden. Ved Udsiftningen bleve to af dens Længer staaende, som staa der endnu. 1718 havde Gaarden 13 Tdr. 2 Skpr. 1 Fjdf. 1 Alb. Hartk., 53 Fag Hus, som var brøstholden for 4 Rd.; dens Besætning var 6 Heste, 2 Stude, 3 Køer, 3 Ungkvæg og 8 Faar; dens aarlige Udsæd var 10 Tdr. Rug, 14 Tdr. Byg og 8 Tdr. Havre. Man saaede ogsaa Urter og nogen Blandsæd og hver By havde almindelig en Hørhavne udenfor Fællesmarken, hvori alle Bymændene hver havde sit Stykke med Hør og Hamp, hvilken sidste dyrkedes lige saa meget, ja maasse mere end Hørrer, da Hampelærred var meget i Brug i de Tider. Da Rug, Byg og Havre var Skatte Korn — ydedes i Landgilde, Tiende og Dommerkorn m. m. — saa omtales i Skattebogen ikke andre Afgrøder

end disse. Gaarden havde Græsning til 6 Heste og 4 Køer, dens aarlige Høflæt gav 3 Læs godt og 15 Læs slet Hø.

Den første Fæster paa Gaarden, vi træffe paa, er **Anders Jensen**, født 1678 og død som Inds. i Bigsø den 3die April 1738, hans Kone Anne, hans Datter Else, født 1727. 1730 fæstede **Andres Stephensen** Gaarden efter Anders Jensen. Om han gav nogen Indfæstning eller modtog Besætning og Avlskredstaber tier Fæsteprotollen med. Han havde med sin Kone Anne Børnene: Kirsten, født 1735 og den 28de Oktober 1764 gift med Annerbonden Rasmus Michelsen; Elsebet, født den 6te Juli 1738; Stephen, født den 7de August 1740; Ole, født den 6te Januar 1743 — her kaldes Faderen forh. Gmnd. og 1746 Husmand — og Peter, født den 28de Aug. 1746. A. Stephensens Kone, som var født 1703, døde i Januar 1776 og hendes Mand omtales ikke senere. **Soren Mogensen**, født 1705, død i April 1763, blev som Ungkarl den 10de Juni 1736 gift med Sidse Rielsdatter, som var født 1716 og døde den 24de Januar 1745. Han er ved sit Giftermaal kommen til Gaarden, som han i de første Aar havde i Fællesskab med Andres Stephensen, senere havde han den alene til sin Død. Før Udskiftningen finder man ofte, at to Mænd havde en Gaard i Fællig, især Brødre, Fader og Søn eller Svogre. Fæstesteder blev som bekjendt ikke udstykkede, derfor finder man i Gaarde som i Huse ofte to Familier, men sjælden flere.

Soren Mogensens og Sidse Rielsdatters Børn:

1. Mogens, født 1736, død den 1ste Januar 1739, 2. Kirsten, født d. 8de Septbr. 1737, død 3die Decb. 1738, 3. Kirsten, født 23de Novbr. 1738, 4. en dødsfødt, 1740, 5. Anders, født i Decbr. 1741, død 1ste April 1744, 6. en dødsfødt, 25de Novbr. 1742, 7. Anders, født 22de Decb. 1743. Den 2. Juli 1745 blev Søren Mogensen anden Gang gift med Gmd. paa Egebalgaard i Bigsø, gamle Hans Hansens Datter Sidse Hansdatter, Søster til Gmd. Knud Hansen den ældre paa Bigsølundgaard. Deres Børn: 8. Mogens, født den 1ste Jan. 1746, død d. 27. Marts f. A., 9. Sidse, født den 11. Februar 1747, 10. Peter, født den 25de Febr. 1748, 11. Mads, født den 21de Septbr. 1749, død f. A., 12. Mogens, født den 16de August 1750. Han blev nok den første Underfoged i Søjum. 13. Anders, født den 25de Januar 1752, 14. Kirsten, født den 6te April 1755, disse to — 13 og 14 — døde begge den 7de Februar 1756, 15. Hans, født 1756, 16. Anders, født den 21de Novbr. 1757, 17. Søren, født i Juni 1759 — blev sin Stedfaders Eftermand paa Gaarden, 18. Jens, født i Jan. 1761 og 19. Mette, født d. 18. Septbr. 1762. Uagtet Søren Mogensen blev Fader til 19 Børn, synes han dog, i de for Landboerne saa trange Tider, at have holdt sig godt ved Gaarden. Ved hans Dødsanmeldelse i Kirkebogen kalder Præsten ham „den gode salig Mand“, et sjældent godt Skudsmaal i denne Bog. Hans Enke, Sidse Hansdatter, blev i Decbr. 1763 — f. A. Søren Mogensen døde i April — gift med **Mads Anderjen**, som fik Gaarden med

hende. Han var Søn af Gaardmand gamle Anders Madsen i Steenløse og Broder til Gmd. Poul Andersen paa Korsbjerggaard i Vigso, var født 1736 og døde her paa Gaarden, uden som det synes at have efterladt sig Livsarvinger, den 28de Febr. 1800. Hans Stedsøn, **Søren Sørensen** — død som Afbg. i Vigso den 2den April 1830 — fik Gaarden nogle Aar efter, at han, den 26de Oktober 1792, var bleven gift med Elisabeth Jørgensdatter af Vigso, Gmd. Jørgen Madsens Datter i Søsum. Deres Børn: Elsebet, født den 27de Januar 1793; Anders, født den 6te Novbr. 1794, den 28de Januar 1825 gift med Husm. Niels Jensens Datter Karen; Sidse, født den 27de Novbr. 1796, d. 31te Oktbr. 1820 gift med Ungkarl Thor Hansen fra Sørup. Søren Sørensens Kone, Elisabeth døde i Børnsnød den 27de Septbr. 1798, 31 Aar gammel, og han, den 21de Novbr. s. A., efter Kongebrev — naar det skulde være rigtig fornemt ved et Bryllup, saa løste man Kongebrev — igjen gift med sin afdøde Kones Søster, Pige Pernille Jørgensdatter. Ved hende blev han Fader til: Mads, født d. 3. Maj 1800, d. 9. Novbr. 1827 gift med Kirsten Larsdatter, Afbg. Lars Mogensens Stedsdatter og fik nok hendes Stedfaders Afbggersted; Lisbet, født den 7de Novbr. 1802, i Maj 1829 gift med Ungk. Svend Larsen. 1804 købte **Niels Larsen** paa Baselundgaard denne Gaard, udparcellerede dens Tilliggende indtil 3½ Td. Hartkorn og solgte denne Hovedparcel med Bygningerne til sin Broder, **Peter Larsen**, og Søren Sørensen blev Afbg. Peter

Larsen ejede først en Gaard i Græse, som han folgte inden han — 1806 eller 1807 — kjøbte denne Gaard. Hans Børn, af hvilke de fire ældste fødtes i Græse: Margrete, født 1798; Bodil, født 1800, den 30te Marts 1830 gift med Ungkarl Morten Rasmussen i Oppesundby; Lars — Faderens Eftermand paa Gaarden — født 1803; Karen Marie, født 1806, d. 14de Decbr. 1833 gift med Ungkarl Jens Nielsen i Søsuni; Kirsten, født i Bigsø d. 30te Decbr. 1808. For **Lars Peterien** blev Gaarden solgt 1867 og han døde i smaa Aar 1874. Gaardejer, Sognefoged og D. M. **Rasmus Olsen** paa Rolandsbjerggaard, kjøbte den og overlod dens Tilliggende, hvis Bygninger nedbrødes og bortførtes, tilligemed Jord fra sin iboende Gaard, til sin yngste Søn — Faderens Eftermand som Sognefoged — **Ole Rasmussen**, som paa dette store Areal — 1862—1867 — har bygget sig en smuk og vel indrettet Gaard, vestlig for Byen og Nord for Landevejen, kaldet Ny-Rolandsbjerg. Han var først gift med Karen, Datter af Gaardejer Anders Petersen paa Skjelhøjgaard i Bigsø, som skjænkede ham to Sønner, William og Alfred; efter hendes Død ægtede han, den 23de Febr. 1872, Gaardejer paa Damgaarden i Sperrestrup i Hjørlande Sogn, Jørgen Nielsens Datter Karen Marie. Hæderlig og god, som han selv er, vandt han i hende en Ægtefælle med de samme Dyder; i deres smukke og gjæstfri Hjem, med deres velopdragne Sønner, leve de derfor et lykkeligt Samliv.

Nr. 2 (13) **Steenleengaard**, laa for Udskift-

ningen nord for Bygaden, øst for Ratholmgaard og vest for Vaselundgaard, med hvilken den i Fortiden var sammenbygget, saaledes

Nr. 2	Nr. 13
-------	--------

 — at begge Gaarde tilsammen havde syv Længer, og den af disse, som adskilte Gaardsrummene, var delt imellem de to Gaardes Fæstere, saaledes at hver havde det halve af den. Ved Udføistningen flyttedes den ud paa sin tillagte Lod i Bymarkens sydvestlige Udkant; her brændte den 1818 og blev igjen opbygget af dens daværende Ejer, Ole Nielsen. Dens nuværende Ejer, Lars Nielsen, har, for tredie Gang efter Udføistningen, opbygget den, smukt og solidt, anlagt en smuk Have nord for Gaarden og givet den imod Nord og Vest en stor og frodigt vorende Læplantning. Ved 1718 bestod denne Gaards Bygninger af 40 Fag Hus, som var brøstholden for 5 Rd.; dens Hartkorn var da 13 Tdr. 2 Skpr. 1 Tjdf. 1 Alb.; dens Besætning bestod af 6 Heste, 2 Stude, 2 Køer, 4 Ungkvæg og 8 Faar; dens Udsæd var aarlig 10 Tdr. Rug, 13 Tdr. Byg og 7 Tdr. Havre; den havde Græsning til 6 Heste og 4 Køer; dens Høslæt gav aarlig 3 Læs godt og 15 Læs slet Hø. Den første Fæster paa Gaarden man kjender var Laurits Petersen, som var født 1675 og døde som Indf. i Bigsø den 9de Novbr. 1738. Hans Kone kjendes ikke, men tre af hans Børn var: Anders, født 1721; Margrete, født 1723 og Anna, født 1729. Hans Eftermand paa Gaarden, Andres eller Anders Truelisen, nævnes første Gang paa Gaarden d. 6. Juli 1738, som Fadder til Naboens, Andres Stephensens

Datter Elsebet paa Katholmgaard. Han var født 1683 og døde den 2den Febr. 1747. Af hans Slægt kjende vi kun hans Søn Niels, som fødtes 1722. **Andres Hansen**, som synes at have været en Søn af Gmd. Hans Andresen paa Kielstedgaard, var født 1712 og døde den 30te Marts 1797 hos sin gode og kjærlige Datter, Sidse Svend Jbsens paa Baselundgaard, hvor han henlevede sine sidste 9 Aar. Han havde allerede sættet denne Gaard, da han, den 5te Marts 1747, fra sin Tjeneste hos Gmd. paa Hulhøjgaard, Niels Olsen, blev gift med Anne Hansdatter, en Datter af Gmd. gamle Hans Hansen paa Egedalsgaard, hun født 1725 og død paa Baselundgaard d. 2den Februar 1792. Deres Børn: Maren, født den 23de Juni 1748, død den 20de Febr. 1756. Blandt hendes Faddere: hendes Morfader og Mormoder fra Egedalsgaard, Naboen paa Katholmgaard, Søren Mogensen og Barnefaderens forrige Husbond Niels Olsen paa Gjenbogaarden Hulhøjgaard. Hans, født den 10de Maj 1750, holdt over Daaben af Kirsten Ole Michelsens, Fogedens Kone paa Skibstedgaard, som ved denne Tid holdt de fleste Børn, som døbttes i Sognet, over Daaben. Denne Hans Andresen blev i Novbr. 1777 gift med Underfoged i Søsum Mogens Sørensens Enke, Kirsten Andersdatter, og blev Underfoged i Søsum. Sidse, født i Aug. 1753, i Oktober 1776 gift med Entemand og Gmd. Svend Jbsen paa Nabogaarden Baselund; Niels, født den 26de Decbr. 1755, død 11te Marts 1756; Niels, født den 21de August 1758, den 3die Oktober 1783 gift med Gmd.

paa Rolandsbjerggaard Adser Melausens Steddatter, Karen Hansdatter og fik med hende denne Gaard; Mette, født i Oktbr. 1762, i April 1783 gift med Gmd. i Søsrum Poul Andersens Søn, Jørgen Poulsen, som fik Søbjerggaard der i Byen efter Hans Hansen.

Da alle Andres Hansens Børn var kommen til Gaarde, Hans og Mette i Søsrum, Sidse og Niels i Viglø, saa afstod han Steenleenggaard til afd. Gaardmand paa Rolandsbjerggaard, Peter Petersens Søn Jørgen Petersen. Her skete hvad forhen ofte foregik og endnu finder Sted, at naar en Søn eller Datter bliver gift ind paa en Gaard, saa kommer ogsaa ofte et Barn fra denne Gaard, til den hvorfra den førstnævnte Søn eller Datter kom, saaledes var Andres Hansens Søn Niels 1783 kommen til Rolandsbjerggaard og nu kom en Søn derfra her til Gaarden, nemlig den forannævnte Jørgen Petersen, da han den 5te April 1788 blev gift med Gmd. paa Skibstedgaard, Mads Andersens Steddatter, Ane Larsdatter, som var født paa Borupgaard i Gjørlose Sogn i Marts 1763 og døde paa denne Gaard d. 7. Jan. 1835. Deres Børn: Peter, født den 13de Februar 1791, den 26de April 1810 gift med Sidse Jensdatter, Enke efter Gaardm. paa Kielsegaard, Lars Olsen — fra Ballerup — og fik denne Gaard med hende; Lars, født den 5te Aug. 1792, den 4de Okt. 1813 gift med Underfoged og Gmd. paa Damsteenggaard — i Tøngen — i Steenløse, Peter Sørensens Datter Kirsten; Maren, født den 2den Marts 1794,

den 9de April 1816 gift med Gmd. paa Magle-
gaard i Bigsø Mads Rasmussens Søn Niels Mad-
sen, som fik denne sin Faders Gaard; Ane, født den
20de Juni 1796, den 20de Juni 1816 gift med
Enkemand og Gmd. paa Tosthøjgaard — Torstedhøj
— i Steenlille Peter Rasmussen, Søn af Rasmus
Michelsen paa Annexgaarden. Jørgen Petersen døde
den 28de Juli 1797, 33 Aar gammel, og hans Enke,
Ane Larsdatter, giftede sig igjen den 10de Oktbr. f.
A. med forannævnte Gaardmand i Steenlille, Peter
Rasmussens Stedson **Ole Nielsen**, Søn af afdøde
Niels Olsen paa Tosthøjgaard, som fik Steenleenggaard
med hende. Han var født 1771. Skjøndt denne
hendes anden Mand kun var 8 Aar yngre end hun,
saa blev hun dog nu paa en Maade sin egen Dat-
ters og Sviger søns Svigerdatter. Ole Nielsen døde
den 13de Marts 1825 og efterlod sig en Datter,
Karen, som fødtes den 29de Juli 1798 og den 17de
Decbr., samme Aar hendes Fader døde, ægte de hun
Lars Olsen, som fik Gaarden med hende. Han var
af en her i Egnen meget udbredt Familie, Søn af Ole
Hansen paa Langeljærgaard i Ølstykke, Sønnesøn af
Sognefoged Hans Larsen paa Budebjerggaard i Sø-
sum, Sønnesøns Søn af Lars Petersen og Sønnesøns
Sønnesøn af Peter Hansen, begge de sidste Fæstere
af Frøeshøjgaard i Søsum. Lars Olsens og Karen
Olsdatters Børn: Ole, født d. 3. Decb. 1826, gift
med sin Moders Halvbroders Datter, nemlig Ejer af
Damsteenggaard i Steenløse Lars Jørgensens Datter
Christiane; disse, Ole Larsen og Christiane, fik Magle-

højgaard. Maren, født d. 7de Juli 1829, gift med Ungkarl Lars Nielsen, Søn af Annerbonden Niels Larsen, der fik Gaarden med hende. Lars Olsens Kone Karen døde den 26de Oktober 1832 og d. 26de Marts 1833 giftede han sig igjen med Maren Petersdatter, afdøde Peter Poulsens Datter paa Skibstedgaard; hun skjænkede ham Børnene: Karen, født 3die Novbr. 1835, Niels, født den 20de Decbr. 1837, begge disse ere døde, og Peter, født den 11te Aug. 1840 — se Damstedgaard. Den nuværende Ejer af Gaarden, Lars Nielsen, giftede sig efter sin første Kones, Maren Larsdatters Død, med den smukke og gode Ane Kirstine, Datter af afdøde Ejer af Sandbjerggaard i Steenløse, Melaus Nielsen. Lars Nielsen er en begavet Mand, navnlig som Taler, dog er det langt fra, at han ødler med denne Gave.

Nr. 3 (6) Rolandsbjerggaard. I dette Navn har vi ogsaa et af Oldtidens Mandssnavne. I Enevælden „Holger Danske“, som skal have en historisk Grund, omtales Roland som en af Holger Danstes ypperste Kæmper, saa at Navnet giver en Mulighed for, at en Roland i Oldtiden har været knyttet til Vigso paa en eller anden Maade. Gaarden ligger endnu paa sin oprindelige Plads inde i Byen, nord for Bygaden og lidt sydlig for Strænten Rolandsbjerg, efter hvilken den har Navn. Den havde 1718 6 Tdr. 2 Fjkd. Hartkorn, 22 Fag godt Hus, dens Besætning bestod af 6 Heste, 2 Køer, 1 Ungkvæg og 5 Faar; dens aarlige Udsæd var 5 Tdr. Rug, 6 Tdr. Byg og 3 Tdr. Havre; den havde Græsning

til 3 Heste og 2 Køer; dens Høslæt gav aarlig $1\frac{1}{2}$ Læs godt og 8 Læs slet Hø. Gaardens Fæstere: **Hans Jensen** havde Gaarden 1718, men 1754 synes vi at finde ham boende i Værløse; han synes at have været Broder til Gmd. Niels Jensen i Baastrup og Gmd. Peter Jensen paa Steenbjerggaard — som er nedlagt og dens Jorder lagt under Høiagergaard — i Jordhøj i Slangstrup Sogn og saaledes at være fra Bunderup i Udefundby Sogn. Den 2den Marts 1730 fæstede **Mads Andersen** denne Gaard efter Hans Jensen, med 6 Tdr. 1 Skp. Hartk., med 22 Fag Hus, 5 Heste, 2 unge Stude, 2 Køer og 6 Faar, samt Bogn, Bløv og Harve. Hans Børn: Else, født 1727; Anders, født 1729, død 1738; Peter, født 1735; Johanne, født i Febr. 1736 og den 21. Jan. 1762 gift med Skræder Anders Petersen i Vigso. Det er maasse denne Anders Skræder i Vigso, som den 12te Januar 1743 blev dømt, for ulovlig Krohold, til at betale 10 Rd. til Besætning og Forbedring af Andres Stephensens Gaard — Ratholmgaard, som A. Stephensen dog ikke magtede at holde sig ved. 1736 finde vi **Jørgen Jensen** paa Gaarden — hans Formand, Mads Andersen, blev Husm. i Vigso. Det er maasse den samme Jørgen Jensen, som den 9de Septbr. 1730 fæstede den halve Kielstedgaard, hvilken Gaard hans Søn, Underfoged Jens Jørgensen senere fik. Jørgen Jensens Børn med sin første Kone — hvis Navn eller Dødsfald ikke findes nævnt i Kirkebogen eller andre Steder —: Anne, født 1725; Jens, født 1727, den 11te Novbr. 1764 gift med Gmd.

i Steenløse Anders Madsens Enkes Datter Kirsten; Karen, født 1730, blev, samme Dag som hendes Broder Jens havde Bryllup, viet til dennes Kones Broder, Ole Anderfen, som fik sin Moders Gaard i Steenløse; Kirsten, født 1730, den 17de Novbr. 1758 gift med Anders Petersen, Ole Michelsens Stedsøn paa Skibstedgaard, samme Dag ægtede hendes Stedmoder Ane Jørgensdatter, Jørgen Jensens anden Kone og efterladte Enke, Hans Hansen; Maren, født 1736, død 1737; Maren, født den 11te Febr. 1740, synes 1771 at være bleven gift fra Steenløse Præstegaard med Ungkarl Anders Nielsen fra Søsum, som tjente med hende i Præstegaarden; Ole, født den 22de Novbr. 1744, død den 11te Febr. 1745. Deres Fader, Jørgen Jensen, som var født 1688, døde den 2den Juli 1753. Da hans Enke, født 1725, død d. 15. April 1795, som foransført, havde giftet sig med Enkemand og Gaardmand **Hans Hansen** paa Damstedgaard, flyttede han her til Gaarden. Deres Børn: Hans, født i Novbr. 1761; Karen, født i Maj 1763, den 3die Oktober 1783 gift med Gmb. paa Steenleengaard Andres Hansens Søn Niels, som fik Gaarden med hende. Unge Hans Hansen — gamle Hans Hansen havde Egedalgaard —, som var født i Jordhøj 1707, døde her den 9de Febr. 1764 og hans Enke giftede sig, tredie Gang, med Ungkarl **Peter Petersen**, Sognefoged Ole Michelsens Stedsøn paa Skibstedgaard. Han efterlod sig kun Sønnen Jørgen — se Steenleen —, som fødtes i Decbr. 1764, og tre Aar efter at have faaet Enken og Gaarden, døde Peter

Peterfen kun 25 Aar gammel; fjerde Gang giftede hans Enke sig, i Decbr. 1768, med sin sidst afdøde Mand's Broders Stedson og Søn af afdøde Sognefoged Melau's Hansen i Steenløse **Udser Melausen**: dennes Moder, Johanne Kirstine, var Datter af Omd. i Vandløse Andres Langebæk, og efter sin første Mand's Død ægtede hun, den 30te Oktbr. 1753, Peter Peterfens Broder, Mads Peterfen, som da blev Sognefoged i Steenløse. Skjøndt Udser Melausen var den Mand Ane Jørgensdatter levede længst sammen med var dette Ægtefælskab dog barnløst, og de har vel overdraget Gaarden til **Niels Andresen**, da han som anført ægtede Karen Hansdatter, Anes Datter med sin anden Mand. Ane kunde nær have overlevet sin fjerde Mand; hun døde nemlig den 15de April 1795, 70 Aar, og Udser Melausen den 14de Decb. s. A., 58 Aar gammel. Niels Andresens og Karens Børn: Hans, født i Septbr. 1784, d. 18. Juni 1806 gift med Hans Larsens Enke, Ellen Knudsdatter, og fik med hende Egedalgaard; Melau's, født den 13. April 1788, den 11te Marts 1836, som Enkemand og Ejer af Sandbjerggaard i Steenløse, gift med Pigen Mette Andersdatter fra Søsrum; Andres, født den 29. Aug. 1790, den 23de Oktbr. 1816 gift med Peter Poulsens Enke, Maren Madsdatter, og fik med hende Skibstedgaard, og Jørgen, født den 9de Marts 1784, død ung. Den 21de Maj 1796 døde Niels Andresen af en nu ukjendt Sygdom, 38 Aar gl., og hans Enke giftede sig igjen, den 21de Oktober s. A. med Ungk. **Peter Villumsen**, Søn af Villum Jørgensen, Ejer

af Ballegaard i Sperrestrup, i Hjørlande Sogn. Ved ham blev hun Moder til: Ane Margrete, født den 28de Maj 1797, død i en ung Alder; Ane Kirstine, født den 13de Maj 1799, den 7de Juni 1822 gift med Ungkarl Rasmus Olsen, Ole Rasmussens Søn paa Annergaarden, som faa Aar efter blev Ejer af Gaarden; Karen, født den 15de Septbr. 1804, død 11 Aar gammel. Uagtet Moderen med Lethed bragte dette Barn til Verden, lukkede Døden dog hendes Øjne, den samme Dag, som hendes lille Karen saa Lyset. Tre Maaneder efter, den 14de Decbr. 1804, giftede Peter Willumsen sig igjen med sin Søsters — Sidse Willumsdatters — Datter, Ellen Hansdatter, hvis Fader var den ualmindelig store Hans Larsen, Ejer af Maglehøjgaard i Skjenkelsø, i Hjørlande Sogn. Efter Egnens Skik i de Tider, varede deres Bryllupsgilde „tre hellige Dage til Ende“. Brudgom og Bryllupsgjæsterne fra Viglø kjørte til Maglehøjgaard, hvor de blev „lænket, skjænket og fik Mad“, derfra kjørte de tilligemed Bruden og hendes Gjæster til Hjørlande Kirke, hvor Fæstemanden og hans Fæstemø bleve viede, fra Kirken drog hele Skaren her til Gaarden, hvor Glæde og Gammen paa det Bedste plejedes med Mad, Drikke og Dans samt anden Lystighed. Vals, Hovsa og de andre nyere Runddanser var endnu ukjendte her i Egnen; de blev først indført og bragt i Mode af de fremmede Krigsfolk, som laa her i Tiden fra 1807 til 1814; disse Fremmede indførte ogsaa den Skik iblandt vor mandlige Slægt at gaa med kort afklippet Haar i Stedet for

det langt nedhængende Haar, man forhen brugte. Femten Aar forundtes det kun Peter Willumsen at beholde denne sin 21aarige Brud, som stjænkede ham to Børn: Karen, født den 22de April 1807, død d. 12te Juli s. A.; Willum, født den 13de Decbr. 1808, død den 27de Januar 1829; selv døde Moderen den 6te Aug. 1819, og Aaret efter at Peter Willumsen havde mistet sit yngste Barn Willum — sin Faders Navne — døde han den 11te Marts 1830, 61 Aar gammel.

Rasmus Olsen, født d. 8. Novbr. 1800, blev ved sin Formands Datter Fader til: Andreas, født den 13de April 1823 og er nu Gmd. i Peterstrup i Ballerup Sogn; Jørgen, født den 3die Decb. 1824, død 13 Dage gammel; Karen, født i Septbr. 1827, død den 11te Marts 1829; Ole, født den 28. April 1831, død den 25de Maj 1832, og Ole, født den 7. Maj 1836, Ejer af Rabogaarden Ny Rolandsbjerg. Deres Moder døde for saa Aar siden, og Faderen, Dannebrogsmænd og forh. Sognefoged Rasmus Olsen er nu 82 Aar, bær sin Alder livsglad og med en Aands- og Legemsstiffhed, som saa saa højt oppe i Aarene; styrer endnu fuldt ud sin Gaards Drift og har en gammel Faders største Lykke, den at have Glæde af sine Børn. Paa sin lange Livsbane har han oplevet Landets, især Landboernes Fattigdom, efter Statsfalliten og de ødelæggende Krige til 1814, men han har ogsaa med Flid og Dygtighed været et Led af den Kæde, der stadig, efterhaanden som de trykkende Baand paa Landmænd og Landbrug løs-

nedes og Frihedens Sol steg højere, har arbejdet vort Landbrug op til den betydelige Højde det nu indtager, hvorved saavel enkelt Mand, som hele Statens Velstand betydelig øgedes, ligesom han paa den hæderligste Maade, med Klogskab og Sparsomhed, har nyttet de gunstige Tidsforhold til Velsignelse for sig og sine.

Nr. 4 (7) **Damstedgaard**, laa før Udstiftningen øst for Rolandsbjerggaard og nord for Bygaden, paa den Plads, som nu tilhører Skolen. Da Gaardene oftest fik Navn efter det Sted, hvorpaa eller hvorved de byggedes, da de fra Byen flyttedes ud paa den Vod, som tillagdes dem ved Udstiftningen, saa er der vel eller har været, en Dam ved det Sted, hvor Gaarden ligger. Gaardens Tilstand ved 1718 var saaledes: den havde 6 Tdr. 1 Fjdt. Hartkorn; 20 Fag Hus, hvis Bygninger vare gode; dens Besætning var 5 Heste, 2 Stude, 2 Køer, 2 Ungkvæg og 6 Faar; dens aarlige Udsæd var 5 Tdr. Rug, 6 Tdr. Byg og 3 Tdr. Havre; den havde Græsning til 3 Heste og 2 Køer; dens Høavl gav aarlig $1\frac{1}{2}$ Læs godt og 8 Læs slet Hø. Gaardens Fæstere: **Poul Mortensen**, født 1681, død den 15de Marts 1736; hans Enke, **Karen Petersdatter**, født 1686, død den 2den Oktbr. 1758, blev d. 2. Oktbr. 1739 igjen gift med Ungk. **Hans Hansen** fra Jordhøj; efter hendes Død ægtede han **Jørgen Jensen**s Enke paa Rolandsbjerggaard — se denne Gaard. **Poul Mortensen**s Børn: **Anders Poulsen**, Fæster af **Baselundgaard**, i hvis Hjem nogle

af hans Sødfkende havde Ophold efter Faderens Død, blandt disse: Elisabeth Poulsdatter, født 1716, i Aug. 1745 gift med Ungk. Lars Hansen — se Baselundgaard; Johanne Poulsdatter, født 1719, konfirmeret fra Baselundgaard 1738, den 10de April 1748 gift med Sognesoged Peter Andresens Tjenestekarl, Jens Jacobsen, som blev Husm. i Bigsø; Margrete, født 1725, konfirmeret 1744 fra sin Stedfaders Hjem her paa Gaarden og død d. 25. Juni 1750. Efter at unge Hans Hansen 1758 flyttede herfra til Rolandsbjerggaard kjendes ingen senere Fæstere af denne Gaard, og den første Tjer vi træffe paa er **Christen Petersen**. Han var nok en Søn af Smed Peter Hansen i Søsrum og født den 4de Juli 1751, død i April 1809. Den 15de Oktober 1797 ægtede han Gaardejer i Søsrum Peter Nielsens Datter, Pige Karen Nielsdatter, født 1774 og død den 5te Juni 1836. Deres Børn vare: Marie, født den 19de Juni 1798, den 25de Maj 1823 gift med Ungk. Christen Larsen, en Søn af Grd. paa Tornhøjgaard i Søsrum Lars Jørgensen; Else, født d. 13de Juli 1800, den 15de Novbr. 1829 gift med Enke- og Husm. Ole Olsen i Steenløse, 56 Aar; Ane, født den 3die April 1803, den 8de Novbr. 1825 gift med sin Stedfaders Tjenestekarl Jens Anderssen; Inger, født den 19de Juli 1806, den 11te Marts 1831 gift med Ungkarl **Christen Hansen**, Søn af Hans Christensen paa Tungegaard i Skjenkelsø i Hjørlande Sogn, og født der den 8de Marts 1807, som fik Gaarden med hende, folgte den 1836 til **R. Olsen** paa Rolandsbjerggaard og

fik sig en Gaard i Jyllinge. N. Olsen folgte den igjen Aaret efter til Henrik Moinichen, som først havde været gift med Grd. af Borupgaard i Giørlose Sogn Niels Rasmussens Datter Kirsten. Efter hendes Død ægtede han den 23de Septbr. 1834 forannævnte N. Olsens Søster Maren Olsdatter. Henrik Moinichen havde forhen haft Strøllille Mølle i Forpagtning og ejet en Gaard i Tuelfstrup i Allhynderup Sogn, inden han fik denne Gaard; Grd. Lars Olsens Søn paa Steenleenggaard, Peter Larsen, som ægtede Moinichens Datter Kirsten, fik Gaarden med hende; han døde i sit 41de Aar, 1881, og hans Enke folgte Gaarden Aaret efter til Grd., Amsraadsmedlem og Folke-tingsmand Peter Petersen i Oppesundby og Ejer af Skovgaard i Hjorlunde, Musiker og Sognefoged Anders Jacobsen, som kjøbte den til deres Børn Peter Petersen og Karen Jacobsen.

Nr. 5 (8) **Korsbjerggaard** ligger østligst i By-
marken, øst for Damstedgaard; dens Navn viser hen
til en Korshøj, et ophøjet Sted eller en hedenskt Grav-
høj ved den alfare Vej, østest ved en Korsvej, hvor-
paa i de katholske Tider stod et Trækors, for hvilket
de troende Katholiker gjorde Korsets Tegne, ja vel
endog Knæfald, naar de drog forbi det. Navnet op-
lyser os da om, at Vejen her ad Sørup til har været,
omtrent hvor den nu er, i de sidste fire hundrede
Aar, og maaske meget længere.

Før Udskiftningen laa Gaarden vest for, og var
sammenbygget med Bigsølundgaard, saaledes

5	6
---	---

at begge Gaarde havde tilsammen 7 Læn-

ger. Den midterste — 7de — Længe fandtes længere tilbage i Tiden, før Udfiftningen, i Almindelighed ikke, men i dens Sted var kun et Risgjærde til Skillerum imellem Gaardenes Gaardsrum. Gaarden havde ved 1718: 13 Tdr, 1 Fjdf. Hartkorn, 44 Fag godt Hus; dens Besætning bestod af 6 Heste, 4 Stude, 3 Køer, 4 Ungkvæg og 10 Faar; dens Udsæd var aarlig 10 Tdr. Rug, 14 Tdr. Byg og 8 Tdr. Havre; den havde Græsning til 6 Heste og fire Køer; dens Høslæt gav aarlig 3 Læs godt og 15 Læs slet Hø. Gaardens Fæstere: **Peter Anderjen**. Vi finde ham paa Gaarden 1704, 1727 blev han gift med Pige Maren Jensdatter i Slagslunde og synes at være flyttet til Gundsømagle, da **Bent Poulsen**, den 2den Marts 1730, fæstede Gaarden med det foranførte Hartkorn og Antal Fag Hus. Det oplyses ikke om han gav noget i Indfæstning. Han var født 1706 og døde 1746, og synes at være Søn af Sognefoged Poul Bentsen i Uggeløse, som i Septbr. 1703 blev gift med Karen Hansdatter. Bent Poulsen blev Fader til: Peter, født 1734; Kirsten, født 1736; Poul, født 1738, død f. U.; Jens født 1739; Poul, født den 10de Juni 1742 og Karen, født den 15de Aug. 1745. Bent Poulsens Eftermand her paa Gaarden blev **Poul Anderjen**, født 1723, død den 6te Septbr. 1799, Søn af Gmd. gamle Anders Madsen i Steenløse, Broder til gamle Mads paa Katholm og til Ole Anderjen paa Fædrengaarden i Steenløse. Den 13. Aug. 1754 blev Poul Anderjen gift med Else Petersdatter, født 1735, død den 19. Septbr. 1808. Deres

Born: Kirsten, født den 7de Febr. 1756, den 21de Oktbr. 1792 gift med Grd. og Enkemand Michel Andresen eller Anderssen paa Veigaard i Søsum; Peter, født 1764, havde 1802 faaet Skjøde paa Gaarden, hvis iidsste Fæster og første Ejer hans Fader var, men da han i Juni 1804 blev gift med Sognefoged Mads Anderssens Datter Maren paa Skibstedgaard og fik denne Gaard med hende, solgte han, **Peter Poulsen**, denne Gaard til en Søn af forh. Sognefoged og Gmd. paa Skibstedgaard, **Peter Larsen**, som havde den en kort Tid tilligemed Ratholmgaard, da han igjen solgte den til Jens Jacobsen; Maren Poulsdatter, født i Decbr. 1774, den 31te Januar 1798 gift med Ejer af Møllehøjgaard i Søsum, Ole Hanssen. **Jens Jacobsen** var Søn af Skovfoged i Slagslunde Skovhus — Helledehus —, Jacob Larsen, som døde her hos sin Søn den 7de Maj 1841, 84 Aar gammel. Jens Jacobsen var først gift med Ellen Poulsdatter fra Bastrup; efter hendes Død arvede han Ejer af Ratholmgaard i Knardrup Peter Christensens Datter **Marie Petersdatter**, som har overlevet sin Mand og nu er Ejerinde af Gaarden.

Nr. 6 (1) **Vigjølundgaard** ligger hvor den laa før Udskiftningen, syd for Kirken, øst for Annexgaarden og nord for Skolen. Den havde ved 1718 Hartkorn 6 Tdr. 7 Skpr. 1 Alb.; 31 Fag Hus, som var brøstholden for 4 Rd.; dens Besætning bestod af 6 Heste, 2 Stude, 2 Køer og 8 Faar; dens aarlige Udsæd var 5 Tdr. Rug, 7 Tdr. Byg og 4 Tdr. Havre; den havde Græsning til 3 Heste og 2 Køer;

dens aarlige Høslæt kunde give $1\frac{1}{2}$ Læs godt og 8 Læs flet Hø. Gaardens Fæstere: **Anders Jensen** havde Gaarden 1718, men var død inden 1736; hans Enke havde endnu Gaarden den 12te Novbr. 1752, da hendes Datter Anne, født 1726, ægtede Moderens Tjenestekarl Lars Olsen; hendes Søn, som var født 1724, blev d. 6. April 1753 gift med Maren Andersdatter i Gandløse. Her tabe vi Oplysninger om, hvem der havde Gaarden indtil vi træffe **Knud Hansen den Første** paa den som dens Ejer. Han var en Tvilling søn af Gmd. paa Egedal, gamle Hans Hansen den Anden, født d. 13. Marts 1761, død d. 3. Marts 1803. Efter Kongebrev og uden foregaaende Tillysning fra Prædikestolen, blev han, den 1ste Novbr. 1789 viet til Pige Johanne Poulsdatter, Gmd. i Søsum unge Poul Andersens Datter — hun født den 15de Juni 1767, død den 6te Septb. 1824. De bleve Forældre til Hans, født d. 4. Oktbr. 1801, død d. 15. Novbr. f. A.; iblandt hans Faddere var: Poul Andersens Enke Else, Poul Andresen og Søren Poulsen. Efter Knud Hansens Død giftede hans Enke sig allerede d. 16. Maj, samme Aar Knud døde, igjen med Ungk. **Hans Svendsen**, Søn af Gmd. Svend Jbsen paa Vaselundgaard, som fik Gaarden med hende. Deres Børn: Knud, født d. 4. Marts 1804, d. 24. Novbr. 1824 gift med Pige Karen, Peter Poulsens Datter paa Skibstedgaard; Svend, født den 14. Juli 1805, d. 4. Juli 1828 gift med Pige Kirsten Olsdatter, unge Niels Larsens Stebdatter paa Annexgaarden — se Vaselundgaard —; Andres, født d. 28.

Oktbr. 1806. Den 6. Septbr. 1824 døde som anført Hans Svendsens Kone Johanne, og d. 24. Novbr. f. U. ægtede han Grd. paa Skibstedgaard Ole Larsens Enke, Maren Madsdatter, som da var 42 og han 47 Aar; han var hendes fjerde Mand og da han med hende fik Skibstedgaard, overlod han Bigsølund til sin ældste Søn Knud Hansen den Anden, som ægtede Karen Olsdatter, der var født 1804 og døde d. 22de Novbr. 1880. Deres Børn vare: Kirsten, født den 9de Septbr. 1825; Kirsten, født den 27de Maj 1827, gift med Grd.= og Enkemand Jørgen Larsen i Bærlose; Maren, født den 18de Marts 1830, d. 12. Juni 1857 gift med Hans Jensen fra Kirkeværlose, som nu har Gaarden; Sidse, født d. 8. Septbr. 1832, gift med Ufbg. Hans Hansen i Søsum; Peter, født den 5te Febr. 1835, død som Gjer af Egedalgaard.

Nr. 7 (11) **Egedalgaard**. Navnet minder om, at her i Fortiden har været Egestov. For Udskiftningen skal Gaarden have ligget nærmest ved og øst for Rolandsbjerggaard; nu ligger den sydvest for Byen og paa dens Lod er den lille Banke „Bigsø Holm“, hvorpaa Bigsø Slot fordum laa. 1718 havde Gaarden 6 Tdr. 7 Skpr. 1 Alb. Hartkorn; 25 Fag Hus, som var brosthouden for 4 Rd.; dens Besætning bestod af 6 Heste, en Ko og 6 Faar; dens aarlige Udsæd var 5 Tdr. Rug, 7 Tdr. Byg og 4 Tdr. Havre; den havde Græsning til 3 Heste og 2 Køer; dens Høslæt gav aarlig 1½ Væs godt og 8 Væs flet Hø. Gaardens Fæstere vare: **gamle Hans Hansen** — unge Hans Hansen var paa Rolandsbjerggaard —

født 1684 og død den 21de August 1757; hans Kone Mette Nielsdatter, født 1686, død d. 2. Jan. 1760. Deres Børn vare: Sidse, som d. 2. Juli 1745 ægtede Gmd. Søren Mogensen paa Ratholmgaard; Hans, født 1723, i April 1760 gift med Søren Tsaftens Datter Maren i Ulfstykke — hun født 1735, død d. 11te Novbr. 1788 —; Anne, født 1725, d. 5. Marts 1747 gift med Gmd. paa Hulhøigaard Niels Olsens Tjenestekarl Andres Hansen, som havde fæstet Steenleengaard. Ved sit Giftermaal 1760 havde Sønnen **Hans Hansen**, som arbejdede efter sin Faders Tilnavnet „gamle“, uagtet han nu var den unge Hans Hansen, fæstet Gaarden, som han vel havde styret med sin Moder til hendes Død, der jo indtraf samme Aar, som han fæstede Gaarden. Han og Kone Maren blev Forældre til Tvillingerne Hans og Knud, født d. 11. Marts 1761 og Mette, født i Oktbr. 1763, død i Juni 1769. Det var muligen Knud Hansens Broder, den Hans Hansen, som d. 26. April 1803 blev gift med Pige Maren Jensdatter i Vigso. Deres Fader, gamle Hans Hansen den Anden, døde d. 10. Decbr. 1799 som forhv. Gaardmand i Vigso. Han var sikkert den første, som solgte sin Gaard — til Peter Andresen —, og det efterfølgende viser, at Udflytningen i Vigso maa have fundet Sted 1782. „Ungf. og Gaardmand **Peter Andresen** er d. 16. Febr. 1783 efter Kongebrev viet til Bodil Hansdatter i deres egen Udflyttergaard“. Naar de boede i „deres egen Udflyttergaard“ i Febr. 1783, saa kan den senest være udflyttet 1782. Hans Kone Bodil var Datter

af Tingmand Hans Torsen i Søsrum og født i Juni 1757, og han var Søn af Andres Poulsen paa Baselundgaard og født der d. 20. Jan. 1737. Hans Børn med Bodil vare: Andres, født d. 4. Septbr. 1785, d. 2. Decbr. 1806 gift med Birte Jørgensdatter i Vigso, hvor han blev Husmand; Niels, født d. 12. Novbr. 1786, død ung; Bodil, født d. 26de Oktbr. 1788, gift med en Funktionær i Prins Ferdinands Staldetat og levede i gode Kaar i Kjøbenhavn; Ole, født d. 10. Oktbr. 1790. Fire Dage efter hans Fødsel døde hans Moder, og d. 16. Febr. 1791 giftede P. Andrejen sig igien med Ejer af Bakkegaard i Sperrestrup i Hjørslunde Sogn, Willum Jørgensens Datter, Anna Willumsdatter — hendes Broder, Peter Willumsen, fik 5 Aar senere Rolandsbjerggaard —. Hun døde d. 3. Januar 1797, 38 Aar gammel, uden at efterlade sig Afkom, og hendes Mand døde som forheny. Gmd. den 7de Maj 1798. Efter P. Andrejen fik **Hans Larsen** Gaarden (Broder til Niels Larsen paa Baselundgaard) og blev i Vigso, den 7de April 1797, gift med Ellen, Datter af Gmd. Hans Andrejen i Hørup. Hun stjænkede ham Børnene: Lars, født d. 18. Febr. 1798, død d. 8. Marts s. A.; Lars, født d. 22. Juli 1799, død den 27de Oktbr. 1817; Hans, født d. 26. Decbr. 1802. Hans Larsen døde den 15de Marts 1806 og den 13de Juni s. A. ægtede hans Enke Ellen Ungkarl **Hans Nielsen**; Søn af Niels Andrejen paa Rolandsbjerggaard, som fik Gaarden med hende; hun stjænkede ham Sønnen Hans, født den 25de Januar 1813, og døde den 28de

Septbr. 1842, 70 Aar gl. Hans Nielsen skal have været meget paaholdende, men var en rig Mand, ja man ansaa ham endog for den rigeste Bonde her i Amtet. Hans Søn **Hans Hansen**, som ved sin Moders Død overtog Gaarden, blev d. 7. Novbr. 1834 gift med Annexbonden Niels Larsens Datter Sidse. Deres Børn vare: Ellen født den 6te Septb. 1835; Karen, født den 23de Januar 1837; Maren, født den 20de Juni 1838; Lars, født den 17. April 1840. Efter Hans Hansens Død ægtede Sidse **Lars Petersen** og efter hans kort derpaa følgende Død — 1843 — hans Broder, **Rasmus Petersen**. Deres tredie Broder, **Anders Petersen** havde i mange Aar Ballerup Kro i Forpagtning. Ved sin Svigermoders, Mette Madsdatters Død, fik Rasmus Petersen Annexgaarden og afstod denne Gaard til **Peter Knudsen**, Knud Hansens Søn paa Bigsølund, som havde ægtet Rasmus Petersens Stebdatter Ellen Hansdatter. P. Knudsen var en god og livsglad Mand, men led periodisk af Tungvind og døde pludselig den 9de Marts 1878. Hans Enke har nu Gaarden, som ved Udskiftningen blev tillagt et Jordareal af 97½ Td. Land.

Nr. 8 (2) **Kielstedgaard** ligger i Bhen, indveist for Skolen. Den havde ved 1718 12 Tdr. 1 Skp. 3 Fjdt. 2 Alb. Hartkorn; 54 Fag Hus, som var brostholden for 8 Kd; en Besætning bestaaende af 6 Heste, 3 Stude, 4 Køer, 2 Ungkvæg og 5 Faar; dens aarlige Udsæd var 10 Tdr. Rug, 14 Tdr. Byg og 8 Tdr. Havre, havde Græsning til 6 Heste og 4 Køer; dens Høslæt gav aarlig 3 Læs godt og 15 Læs

ilet Hø. Af Gaardens Fæstere træffe vi først **Hans Andresen**, som formedelst Sygdom afstod Gaarden til **Andres Olsen**, der fæstede den den 16de Septbr. 1720, med 35 Fag Hus, 4 Heste, 1 Stud, 2 Røer, „med Brug i sin Livstid af Gaardens rette Tilliggende i Bø, Mark og Skov“. Ingen Indfæstning gaves og det synes som om Formanden har beholdt nogle Fag Hus og en Del af Besætningen. **Andres Olsen** beholdt dog ikke Gaarden i sin Livstid, thi allerede d. 9. Septbr. 1726 afstod han den halve Gaard til **Jørgen Jensen**, med Hartkorn 6 Tdr. 3 Fjdf. 2 Alb., 5 Bæster og 2 Røer, samt Bogn, Plov og Harve. Naar en Gaard skiftede Fæstere, var der ved Inventariets Aflevering til den tiltrædende Fæster aldrig Tale om mere end een Bogn, een Plov og een Harve. Den 2den Marts 1730 fæstede **Peter Madsen** den anden halve Gaard efter **Andres Olsen**, med 6 Tdr. 3 Fjdf. 2¹/₂ Alb. Hartkorn, 27 Fag Hus og gav i Indfæstning 6 Rd. Denne den højeste Indfæstning af nogen Gaard i Bigsø, som Meddeleeren har fundet, viser, at Gaardens Tilstand efter de Tider maa have været meget god, hvilket ogsaa de mange Fag Hus og den store Rvægbesætning, som Gaarden havde i **Hans Andresens** Tid, vidne om. Samme Dag fæstede **Anders Boulsen** den anden halve Gaard efter **Jørgen Jensen**, som synes at være flyttet til Rolandsbjerggaard. De to sidste Fæstere vare ikke længe ved Gaarden. De har enten af egen Drift forladt den, eller hvad der er rimeligere, af Mangel paa Evne til at præstere

det meget, som den Gang fordredes af en Bønde, af Øvrigheden sat ud af den. Da vi nemlig den 19de Novbr. 1747 finde forhenv. Gmd. i Vigso Peter Madsen, nu Degnens Tjenestekarl i Steenløse, at være bleven gift med Christen Stephensens Enke i Vigso, og at forhenv. Gmd. i Vigso, nu Tømmermand og Suds. Anders Poulsen, den 3die Marts 1748 viedes til Niels Nielsens Bøverpige, Jugeborg Olsdatter i Steenløse. Vi finde nu først igjen 1764 en Fæster paa Gaarden, og da det er en Søn af Jørgen Jenssen paa Rolandsbjerg, saa har maaste denne, som tidligere synes at have haft det Halve af Gaarden, og hans Eftermand Hans Hansen brugt Kielstedgaard's Avling efter at dens sidste Fæstere — Peter Madsen og Anders Poulsen — forlod den. Det skete nemlig ofte, at en øde Gaard's Jord i en By brugtes af en eller to af de mere velstaaende Bønder i Byen, som magtede at drive Jorden i Forbindelse med deres egen Gaard's Jord og at bære de Byrder, som hvilede paa den øde Gaard.

Som foransført fik Jørgen Jenssens Søn, Underfoged **Jens Jørgensen**, Gaarden her efter sin Stedfaders, Gmd. paa Rolandsbjerg unge Hans Hansens Død, den 9de Febr. 1764; i Novbr. f. A. blev han gift med Gmd. i Steenløse Anders Madsens Enkes Datter, Kirsten Andersdatter, født den 10de Maj 1736, død den 8de Septbr. 1808. Han var nok den første Underfoged i Vigso, da der før ham ingen Underfoged nævnes der i Byen og samtidig med ham nævnes ogsaa først Underfogeder i Steenløse og Søsum.

Deres Børn vare: Jørgen, født i Juni 1765, d. 7de Marts 1790 gift med Kirsten Andersdatter — han fik Gaarden efter Faderen; Karen, født i Novbr. 1767, d. 24. Septbr. 1789 gift med Enkemand og Ejer af Tornhøjgaard i Søsrum Lars Jørgensen, hun døde den 5te Oktbr. 1790, og hendes Søster Kirsten, født den 29de April 1770, den 25. Novbr. 1790 gift med sin forannævnte Svoger; Dorte, født i Decb. 1772, død 6 Uger gl.; Dorte, født i Oktbr. 1774, den 22. Novbr. 1795 gift med Ejer af Skjelhøjgaard, Lars Peterfen; Tvillingerne Anders og Maren, født i Septb. 1777; Maren, født i Januar 1779 og Sidse, født i Juli 1781, den 17. Novbr. 1801 gift med sin Broders Eftermand paa Gaarden, Ole Larsen fra Ballerup. Underfoged Jens Jørgensen, som var født 1727, døde den 20. Oktbr. 1793. Hans Søn Jørgen Jensen, som blev Underfoged efter Faderen, blev, efter Skjøde af 28. Januar 1792, Gaardens første Ejer, og ved Udstiftningen blev der tillagt Gaarden et Jordareal af $83\frac{1}{14}$ Td. Land og lige med de andre Gaarde i Byen fik den 9 Tdr. 3 Skpr. 2 Tjdf. $1\frac{5}{14}$ Alb. Hartkorn, dens Landgilbeafgift blev ogsaa, i Lighed med Byens andre Gaarde, sat til 7 Tdr. 5 Skp. af hver af de tre Sædarter Rug, Byg og Havre, samt 40 Rd., alt aarligt. Jørgen Jensen døde, som det synes uden at efterlade sig Børn, den 2. August 1801 og Ole Larsen fra Ballerup har vel faaet Gaarden, da han som anført i Novbr. f. A. ægtede Formandens Søster Sidse. Han var født 1766 og døde den 21. Febr. 1811. Den 26. April f. A. blev

hans Enke igjen gift med Gmd. paa Steenleen Jørgen Peterjens Søn **Peter Jørgensen**, som da fik Gaarden. Ole Larsen efterlod sig ikke Børn, men unge Peter Jørgensen — gamle Peter Jørgensen havde Brøndstedgaard — blev Fader til Kirsten, født den 6te Septb. 1815 og gift med Tingmand i Søsrum Hans Henrikjens Søn **Henrik Hansen**, som fik Gaarden med hende; deres Søn **Lars Jørgen Henrikjen**, som nu har Gaarden, var først gift med Gmd. i Knardrup, Amtsraadsmedlem Hans Johansens Datter Ane Marie; efter hendes Død ægteede han hendes Sødskendebarn, Gmd. i Farum Ole Johansens Datter Ane.

Nr. 9 (12) **Maglehøjgaard** laa før Udskiftningen paa det østlige Hjørne af Banevejen og den søndre Bygade. Ved Aar 1700 havde Gaarden 9 Tdr. 2 Skpr. 1 Fjld. Hartkorn, 54 Fag Hus, som var brøstholden for 6 Rd., en Besætning bestaaende af 6 Heste, 2 Stude, 2 Køer, 3 Ungkvæg og 4 Faar. Gaardens Udsæd var aarlig 7 Tdr. Rug, 10 Tdr. Byg og 5 Tdr. Havre; den havde Græsning til 5 Heste og 3 Køer og dens Høslæt gav 3 Læs godt og 12 Læs slet Hø. Ved denne Tid havde **Rasmus Rielsen** Gaarden i Fæste. Han var født 1665 og døde som forhen Gmd. i Vigso den 13. Aug. 1747; hans Kone født 1682, død i Novbr. 1762; de synes begge til deres Død at have havt Ophold paa Gaarden hos deres Søn **Niels Rasmussen**, som fik Gaarden efter Faderen, og var født 1717, død den 6. Juni 1799; den 1ste Januar 1749 ægteede han Agnete

Christiansdatter, Søster til Annebonden Anders Gundersens Kone. Hun døde den 26. Aug. 1750, fem Dage efter at have bragt et dødsfødt Barn til Verden. Hendes Mand gav ved hendes Jordekjøb 3 Mk. til Klokkerne og 6 Rd. 2 Mk. til Præsten, hvilket i den Tid var en ualmindelig høj Betaling. Kort efter er han bleven gift med Ane, født 1723, død d. 21de April 1805. Hun blev Moder til Agnete, født den 27. Decbr. 1751, konfirmeret 1766; Rasmus, født den 1. Septbr. 1754, den 26. Maj 1778 gift med Enke Karen Larsdatter, Datter af Sognefoged Lars Hansen paa Skibstedgaard. Som Bevis for hvor bindende den Tids Trolovelse var, er, at hun her kaldes Enke, uagtet hun aldrig havde været gift, men kun trolovet med Mads Petersen, som druknede i Voiet Sø — se Skibstedgaard. Hendes Fader, som havde Borupgaard i Borup, i Gjørlose Sogn, følte stor Ubillie over, at hans Datter giftede sig imod hans Ønske med Rasmus Nielsen, der ikke var saa velhavende en Mand for hans Datter, som han ønskede, at den burde være, der skulde overtage Borupgaard efter ham; da han nu ikke vilde bo under Tag med denne Svigersøn, overlod han ham og Datteren Borupgaard, som de strax efter deres Bryllup flyttede til, og Lars Hansen fæstede Skibstedgaard efter afd. Mads Petersen og flyttede til den. Rasmus Nielsen led dog ingen Skade ved Svigerfaderens Misfornøjelse mod ham, da Borupgaard er ualmindelig stor med meget gode Jorder. Lars, født d. 21. Aug. 1757, død d. 25. Martz 1758; Kirsten, født den 8. Oktbr.

1759, død i Decbr. 1770; Anne, født i Novb. 1762, d. 11te Martz 1785 gift med Gmd. paa Annexgaard den Rasmus Michelsens Søn, Mads Rasmussen, som fik denne hendes Faders Gaard; Jens, født den 8. Novbr. 1770, død i Novbr. 1772. **Mads Rasmussens** og Annes Børn: Marie, født d. 6. Aug. 1786, konfirmeret fra sin Farbroders, Peter Rasmussens Hjem, Tofthøjgaard i Steenlille, den 5te Decbr. 1805 gift med Ungkarl Knud Petersen i Vigjø, som fik Afbyggerjord fra Gaarden; Kirsten, født den 7. Sept. 1788, den 24. Novbr. 1812 gift med Enkemand og Husm. i Vigjø Hans Hansen; Jens, født i Maj 1791, død den 9. Novbr. 1795; Bente, født den 28. April 1793, den 17. Januar 1820 gift med Smed og Ungk. Jens Casperen i Gandløse; Ane, født 1794, gift med Afbg. Niels Rasmussen; efter hans Død ægtede hun den 10de Febr. 1828 Ungkarl Jens Hansen af Gandløse, ligesom hendes Søster Bente, efter Jens Casperens Død, blev gift med Ungkarl og Afbg. Christoffer Christiansen; deres Søster Kirsten blev ogsaa efter Hans Hansens Død, den 20. Juni 1828 gift med Ungkarl Jens Jensen af Steenløse. Deres Moder Anne var død den 25. Novbr. 1796 og den 5. Febr. 1797 havde deres Fader ægtet sin Broders, Peter Rasmussens Steddatter, Karen Nielsdatter — hendes Broder Ole Nielsen kom til Steenleenggaard. Hun blev Moder til: Niels Madsen, født 5te April 1798, den 9. April 1816 — altsaa kun 18 Aar gammel — gift med sin Morbroder Ole Nielsens Steddatter, Marcu Jørgensdatter, og fik ved denne Tid Faderens

Gaard; Rasmus, født den 1ste Decbr. 1799, gift med Ufbg. Peter Larsens Enke, Karen Christiansdatter; Jens, født den 27. Novbr. 1803, død 1806; Karen, født den 23. Marts 1806, den 13. April 1826 gift med Ungk. og Ufbg. i Steenløse Lars Christiansen. **Niels Madsen** blev ved Maren Fader til Jørgen, født den 29. Maj 1819, hvis Moder døde den 28de Novbr. 1826, 33 Aar gl. Niels Madsen giftede sig igjen den 28. April 1837 med Enke efter Peter Rasmussen paa Tosthøjgaard i Steenlille, Ane Jørgensdatter, og fik med hende denne Gaard, som han solgte, og da han ingen Børn havde — hans eneste Barn Jørgen var død —, overlod han Gaarden her til sin Slægtning **Ole Larsen**, Lars Olsens Søn paa Steenleengaard, som ægtede Christiane, Datter af Grdr. Lars Jørgensen paa Damstengaard — paa Jørgen — i Steenløse. De have begge endnu Maglehøjgaard.

Nr. 10 (9) **Stjelhøjgaard** ligger i en Dal øst for Gravhøjen Stjelhøj, efter hvilken Gaarden har Navn. Den laa før Udsiftningen enten imellem Nielsted- og Maglehøjgaard eller imellem denne og Skibstedgaard. Gaarden havde ved forrige hundred Lars Begyndelse: 6 Tdr. 3 Skpr. 1 Tjdt. 1 Alb. Hartk.; 20 Fag Hus, som var brøstholden for 4 Rd.; dens Besætning var 5 Heste, 2 Stude, en Ko, 2 Ungkvæg og 8 Faar; dens Udsæd var aarlig 5 Tdr. Rug, 6 Tdr. Byg og 3 Tdr. Havre; den havde Græsning til 3 Heste og 2 Køer og dens Høslæt gav 1½ Læs godt og 8 Læs slet Hø. Fæsterne, vi træffe paa Gaarden ved denne Tid var **Morten Rasmussen**,

som var død 1720. Han synes at have været Fader til Poul Mortensen paa Damstedgaard og Farfader til Anders Poulsen paa Vaselundgaard. Den 16de Septbr. 1720 fæstede **Anders Ibsen** Gaarden efter afdøde Morten Rasmussen med dens Tilliggende i Skov, Mark og By for 2 Rd. i Jndfæstning. Anders Ibsen var Fader til: Peter, født 1708, som fik Gaarden efter ham; Jens, som boede i Knardrup og Morten, født 1724. Følgende to Mænd, Christoffer Andersen og Jesper Andersen, har enten ogsaa været hans Sønner eller Slægtinge af hans Sønekone, Bodil Andersdatter. Christoffer Andersen var født 1727, i Oktbr. 1761 gift med Karen Petersdatter i Udlejre og død som Gmd. i denne By den 4. Decb. 1770; hans Enke, Karen Petersdatter, døde 7 Aar efter ham, 66 Aar gammel; Jesper Andersen, født i Ølstykke i Oktober 1737, ægtede den 24de Juni 1763 Karen Andersdatter i Ølstykke; hun døde uden at blive forloft med Tvillinger i August 1764, 33 Aar, og han døde som Gmd. paa Gjellestensgaard i Ølstykke den 20de Juni 1805. Ved hvad Tid **Peter Andersen** fik Gaarden efter sin Fader vides ikke. Han havde den i Januar 1756, da hans Stedson, Lars Petersen døde, 22 Aar gammel. Hans første Kone Inger Nielsdatter, døde d. 21. April 1758, 65 Aar, uden som det synes at have stænket ham Børn. I Oktbr. s. A. viedes han til Bodil Andersdatter i Ølstykke, som blev Moder til Anders, født i Maj 1759, død i Oktbr. 1761; Maren, født i Jan. 1761, død s. A.; Anders, født den 3. Oktober 1762, død 1768. Bodil

Undersbatter døde med sit dødfødte Barn den 24de April 1764, 34 Aar, og tredie Gang giftede Peter Andersen sig i Septbr. f. A. med Dorte Petersdatter fra Knardrup, som skjænkede ham Børnene Peter, født den 3. Maj 1765, død f. A.; Anders, født den 11te Septbr. 1768, død 1792; Lars, født i April 1772, fik Gaarden efter Faderen; Knud, født i Maj 1775, den 5te Decb. 1805 gift med Pige Marie Madsdatter, Gmb. paa Maglehøjgaard i Vigso, Mads Rasmussens Datter. Den 10de August 1795 overdrog P. Andersen Gaarden, hvis sidste Fæster og første Ejer han var, til sin Søn Lars Petersen, bl. a. paa følgende Vilkaar: „saalænge jeg og min Kone Dorte Petersdatter finder os fornøjet med at være hos vor Søn, Lars Petersen, forbeholde vi os frit Hus, Værelse i Gaarden saa længe vi lever, og skal han give os fri og forsvarlig Føde og Klæder, samt Tilsyn og Pleje i paakommende Sygdomstilfælde og endelig lade os anstændig begrave, hvorimod han skal beholde det lidet Indhave Bøe og videre vi efterlader os. Derimod 3) Naar vi det forlanger skal han eller Gaardens Ejer være pligtig paa Gaardens Grund at opbygge 4 forsvarlig Tag Hus og indrette samme med alt fornødent til vores frie Bopæl saa længe vi lever. Ved Udlytningen medtager vi vores Seng med Klæder, 2 Par Lagen, vores Kister med Gangklæder, en jern Kaffelovn, en Kobber Bryggekjedel, en messing Rjedel, en jerngryde, et Bord, 2 Stole, nogle 11 Aar og Vallier, 2 Sække med videre vi maatte til vores Brug finde fornødent, saa og en Ro

og 5 Stfr. Faar, som han friet skal foore og græsse os iblandt og ligesaa godt som hans egne. Endelig leveres os aarlig uden Betaling imellem Mikkelsdag og Juul 2 $\frac{1}{2}$ Td. Rug, 2 Tdr. Byg, 2 Tdr. Malt, et fedt Sviin af 4 Ris-punds Vægt og 14 forsvarlige Læs god Tørv. Ved den enes Død bortfalder alleene af Sæden det Halve, men det øvrige vedbliver uden Afkortning saalænge en af os lever. 4) I Betragtning af han, som meldt ingen Løn har faaet, overdrages fornævnte Gaard og videre ham for 312 Rd., nemlig hans egen Urb regnet for det Halve, og til hans Broder Knud Petersen betaler han Et Hundrede Rigsdaler, giver ham forsvarlige Klæder til en Seng, bestaaende af 3 Dhyner, 2 Hoved Puder, 2 Trække Puder med Vaar, et Par Hør- og et Par Blaars-Lærreds Sagen, af Værdi ringeste 40 Rd., et Par Stude til 16 Rd., hvilket betales og leveres ham i seneste 2 Aar fra Dato, med mindre Lars Petersen forinden skulde gifte sig, da dette i saa Fald strax skal udredes; imidlertid svares af Pengene ingen Renter. Naar Knud Petersen bekommer dette skal han give Afkald og intet videre efter os maa fordre eller præ-tendere." — Det øvrige af Dokumentet handler om at sikre Lars Petersen Ejendomsret til Gaarden, og er til Bitterlighed underskrevet af Mads Andersen paa Skibstedgaard og Nils Larsen paa Vaselundgaard.

Dette Dokument, som jeg er Gaardens nuværende Ejerinde megen Tak skyldig for, at det kom Bispe Sogns Historie til Gode, oplyser os om meget fra den Tid. Der er i Undertagsbetingelserne ikke Tale

om Lægehjælp for de gamle i Sygdomstilfælde; hvilket tarveligt Bohave, som det anførte, for Undertagsfolk fra en stor Gaard, og saa havde de ikke betinget dem saa meget som en Dre i Kontanter eller en ny Ko, naar den de havde blev for gammel. I en Undertagskontrakt af 21de Febr. 1789 betingede dog en gammel Gmd. i Hjørlande sig og Kone 2 Rd. aarlig. Naar vi se hen til Prisen paa Gaarden — 312 Rd. for over 82 Tdr. Land —, saa minder denne os om, at man endnu ikke var saa meget langt fjærnet fra den Tid, da man gjerne gav en arbejdsfor Mand en Gaard i Fæste for — Intet.

Kort efter at Lars Petersen havde modtaget Gaarden, giftede han sig den 22. Novbr. 1795 med Dorte Jensdatter, Søster til Underfoged Jørgen Jensen paa Kiølstedgaard; hun blev Moder til Peter, født d. 26. Aug. 1798 og Jens, født den 23de Maj 1802. Den 26de Juni 1805 døde Dorte Jensdatter og d. 2. Novbr. s. A. ægtede Lars Petersen Pige Margrete Larsdatter af Vigso, som stjænkede ham Børnene Karen, født den 23. Decb. 1806; Kirsten, født den 7. April 1810. Efter forud at have afhændet af Gaardens Jord, solgte han den 13. Oktbr. 1815 Hovedparcellen med 5 Tdr. Hartkorn til Ordr. og Sognefoged Hans Svendsen i Vigso for 465 Rd. Sølvs Værdi — 2 Rd. Sølvs var omtrent lig 3 Rd. Sedler —, og beholdt selv Resten af Gaardens Tilliggende med Hartk. 2 Tdr. 5 Skpr. 3 Tjdf. $\frac{4}{7}$ Alb. Lars Petersen døde i Vigso den 6. Decb. 1831. Hans Svendsen tilbagekøbte til forskjellige Tider flere

fra Gaarden folgte Parceller og folgte den den 6te Oktbr. 1837 med 6 Tdr. 4 Skpr. Hartkorn til sin Stedson **Anders Petersen** for 1000 Rd., „som er likvideret i hvad han har tilgode hos Hans Svendsen“. Anders Petersen var Søn af Peter Poulsen paa Skibstedgaard og født der den 21. Septbr. 1810, blev d. 27de Novbr. 1838 gift med Grdr. paa Kjærsgaard i Njytkke Svend Larsens Datter Inger, som efter sin Mand's Død den 18de Decbr. 1871 i sin Enkestand styrer Gaarden med sin Søn.

Nr. 11 (3) **Skibstedgaard** ligger paa sin oprindelige Plads i Byen, syd for Bygaden og vest for Banevejen. Foruden dens smukke og store Stuebygning og rummelige Ladebygninger, som opførtes 1847—1852 (før den Tid var Bygningerne tarvelige) med Stuehuset i Ost, byggedes 1867 vest for Gaarden et anseligt Gjæstgiversted med Kjøbmandsbutik, hvor den Gjæstgiver- og Handelskret drives, som har hørt til Gaarden fra Slutningen af forrige hundred Aar. Da de større Landveje ved denne Tid reguleredes og indgrøftedes, blev Landvejen fra Frederiksfund til Kjøbenhavn, for at faa en mere lige Retning, lagt nord for Steenløse, hvilken By Vejen før gik igjennem; derfor blev vel Kroholdet, som hidtil havde været i Steenløse, men nu der var uden Nytte for de vejfarende, forlagt til Skibstedgaard, som formodentlig blev valgt til Kro i Bisgø, dels fordi den laa bekvemt som Bedested for vejfarende, og dels fordi den var og i umindelige Tider havde været Fogedgaard.

Ved Begyndelsen af Aar 1700 havde Sognefoged **Jørgen Oluffen** Gaarden; han var født 1680, blev i Juni 1709 gift med Bodil Hansdatter af Gandløse og døde som Indf. i Bigsø i Maj 1743; hans Kone, født 1682, døde i Bigsø i Novbr. 1758; deres Søn Ole Jørgensen blev konfirmeret 1744 fra Gaardmand Jørgen Nielsen paa forh. Poul Hansens Gaard i Steculøse. Da Jørgen Oluffen havde Gaarden var dens Hartkorn 12 Tdr. 3 Fjdt.; dens Husrum 74 Fag godt Hus — et ulige større Husrum end nogen anden Gaard havde i Byen —; dens Besætning var 8 Heste, 4 Stude, 4 Køer, 4 Ungkvæg og 12 Faar — ogsaa den største Kvægbesætning nogen Mand havde i Bigsø —; dens aarlige Udsæd var 10 Tdr. Rug, 14 Tdr. Byg og 8 Tdr. Havre; den havde Græsning til 6 Heste og 4 Køer; dens Høafgrøde var aarlig 3 Læs godt og 15 Læs slet Hø. Den 12te Febr. 1727 afstod Jørgen Oluffen Gaarden med det forannævnte Hartkorn til **Peter Andresen**, uden at denne gav noget i Indfæstning. Peter Andresen, født 1686, var første Gang, i Oktbr. 1727, gift med Maren Jensdatter i Slagslunde, anden Gang, ved 1740, ægtede han Kirsten Madsdatter, født 1704, Datter af Gmd. paa Gjellestensgaard, den tidligere Birkedommergaard i Udlejre, Mads Nielsen, Søster til Sognefoged Frederik Madsen paa samme Gaard og til Sognefoged Hans Madsen i Uggeløse. Hans første Kone blev Moder til: Mads Petersen, født 1732, d. 30. Oktbr. 1753 gift med Sognefoged i Steenløse Melaus Hansens Enke Johanne Kirstine Andresdatter, Datter af

Gmd. Andres Langebæk i Gandløse, Stamfaderen for Familien Drevitsen eller Drevsen i Gandløse; hans Slægtninge i Steenløse var Vojsnant Andres Langebæk, født 1674, og Casper Andresen Langebæk, Kromand der og født 1700. Hun døde d. 1. Juli 1757 og Mads Petersen, som blev Gmd. og Sognefoged i Steenløse efter hendes første Mand, ægtede, efter Kongebrev, i Oktbr. f. A. Maren Jakobsdatter i Ugge-løse og døde den 29de Maj 1764. Bente, født 1733, den 29de Decbr. 1751, gift med Sognefoged Peter Madsen i Søsum og anden Gang, den 18. Marts 1756 gift med Ole Andresen i Søsum, som blev Sognefoged efter hendes første Mand; Marie, født d. 19de Maj 1737, d. 5. Novbr. 1755 gift med sin Stedfaders Broder, Anneybonden i Vigbo Rasmus Michelsen; Andres, født den 3. Maj 1739, den 17de Novbr. 1758 gift med Gmd. paa Rolandsbjerg Jørgen Jensen's Datter Kirsten. Peter Andresens anden Kone stænkede ham Sønnen Peter, som fødtes efter Faderens Død den 8. Marts 1742 og blev 1759 konfirmeret fra sin Broders, Sognefoged Mads Petersens Hjem i Steenløse, den 16. Septbr. 1764 gift med Gmd. paa Rolandsbjerggaard unge Hans Hansens Enke, Ane Jørgensdatter, fik Gaarden med hende og blev ved dette Giftermaal sin ældre Broders Andres' Stedfader. Peter Andresen døde som Sognefoged og Kirkeværge den 19de Oktbr. 1741. Han synes at have været fra Gundsømagle og været Broder til Erik Andersen — Nabuet Andersen og Andre-

fen brugtes i Fleng —, Sognefoged paa Hjørlande-
gaard i Hjørlande.

Hans Enke, Kirsten Madsdatter, giftede sig igjen den 5te Oktbr. 1742 med Gmd. paa Brøndstedgaard Michel Petersens Søn **Ole Michelsen**, som fik Gaarden og Fogderiet efter hendes første Mand; han var født 1718 og hans Moder Bodil var Datter af gi. Lars Larsen paa Domgaarden i Sperrestrup i Hjørlande Sogn. Han blev Fader til Niels, født d. 1ste Novbr. 1745, synes den 12te Decbr. 1785 at være, efter Kongebrev, paa sin Sygefeng bleven viet til sit Nærtsødsfændebarne Birte Nielsdatter; Bodil, født den 2. Juni 1749, død 1762. Sognefoged Ole Michelsen døde den 14de Januar 1777 og hans Kone Kirsten Madsdatter døde saa kort efter ham, at de blev begravet paa en Dag. En **Mads Petersen**, som skulde være opfødt paa Gaarden, blev Sognefoged og fik Gaarden efter Ole Michelsen. Han blev i Aug. 1778 trolovet med Gmd. paa Borupgaard i Hjørlose Sogn Lars Hansens Datter Karen. Man begyndte at lave til deres forestaaende Bryllupsgilde, syrede saa raadt i Bagerovnen at Luen flere Gange slog ud af den og tog ligesom Retning hen ad Løiet Sø til, men til stor Forundring for de tilstedeværende slog den hver Gang igjen tilbage ind i Ovnen uden at tænde Huset. Senere, da den store Ulykke var sket, ansaa man denne Ildens underlige Flimren som et Forvarsel om, at Løiet Sø denne Gang krævede to Df. Søndagen den 21. Septbr., omtrent en Maaned efter sin Trolovelse, vilde Mads Petersen i en Ege ro

Rytter og Husmand i Søsund Niels Hansen over Løiet Sø til Østrup; Egen kændrede uden at nogen blev det vaer, de druknede begge, fandtes først den anden Dags Middag og blev jordede paa Vigfsø Kirkegaard den 26de. Fæstemøens Fader Lars Hansen flyttede fra Borupgaard her til Skibstedgaard, hvor han blev Sognefoged efter den, som skulde have været hans Svigersøn, men døde allerede i Juni 1778, 55 Aar gammel. Han var født i Febr. 1723. Hans Kone, Karen Oksdatter, Datter af Gmd. Ole Poulsen i Gundsømagle, paa den Gaard som nu Jens Olsen har, blev født 1739, død her paa Gaarden den 5te Juli 1806. De havde 9 Børn: Karen, født 1758, gift med Rasmus Nielsen i Borup; Anne, født 1763 — se Steenleenggaard; Ole, født ved 1765; Niels, født 1768 — se Vaselundgaard; Mette Sofie, opdraget hos Gehejmeraad, Amtmand Levepau i Frederiksborg, gift med Lectie-Hører ved Frederiksborg Skole Wolgants Søn, Johan Samuel Wolgant, som 1785 dimitteredes fra den nævnte Skole som Dux, blev først Præst paa Øen Føhr i Vesterhavet, senere ved sin Kones Fostersøsters, Grevinde Verche til Verchenborgs Protektion, kaldet til Korby Præstefald ved Kallundborg. Hans alderstegne Datter, Fru Petersen i Vigfsø, har et smukt Portræt af sin Fader, som han selv har malet. Peter, født 1771 — se Korshøjgaard; Hans, født 1774, den 7de April 1797 gift med Ellen, Grdr. Hans Andresens Datter i Hørup og fik Egedalgaard; Bodil, født 1775, den 1. Juli 1792 gift med Anders Eriksen i Vigfsø og Maren, født 1777,

død 1782. **Mads Andersen**, Søn af unge Anders Madsen paa Rosenbakkegaard — paa Tøngen — i Steenløse og Kone Elsebet Hansdatter, Datter af Gmd. paa Voelholmgaard i Steenløse Hans Andersen. Han er født den 3. Oktbr. 1739, fæstede Skibstedgaard kort før han, efter Kongebrev den 5te Februar 1779 ægtede Formandens Enke, Karen Olshdatter, som stjænkede ham Lars, født i Juni 1780, død 10 Dage gammel. Blandt hans Faddere: Niels Petersen fra Gundsømagle, Ole Christoffersens Kone fra Gundsøllille, Peter Sørensen og Anders Stræders Kone i Vigjø, samt Barnets Farbroder Ole Andersen fra Kjøbenhavn, som i Septbr. 1763 var bleven gift med Ole Olsens Enke i Steenløse; Mette, født i Juni 1782, d. 14. Oktbr. 1798 gift med Ole Rasmussen i Annegaarden; Maren, født i Novbr. 1783, i Juni 1804 gift med **Peter Poulsen**, Poul Andersens Søn paa Korshøjgaard. Han fik Gaarden efter Mads Andersen og blev Sognesoged efter ham, ligesom Mads Andersen var bleven det efter sin Formand Lars Hansen. I Mads Andersens Tid foregik itore Forandringer paa Landbrugets og Folkerettens Omraade, fremkaldt ved følgende Love: den 15de Januar 1776, om Indfødsretten; den 23. April 1781, om Fællesskabets Ophævelse, hvorved hver Gaard fik sin egen tilmaalte Lod og hver Gaards Bruger, som hidtil havde været Livsfæster, fik sin Gaard til Ejendom; den 20de Juni 1788, om Stavnshaandets Løsning; den 25de Januar 1790, om stadelig Bands Afledning; den 25de Marts 1791 og 6te Decbr. 1799, om nøj-

ere Bestemmelse af Høveriet og 18de Januar 1810, om Tiendeværnenet, som affskaffede den byrdefulde og for Bonden i den travle Høsttid saa fortrædelige og tidsspildende tællen Tiende paa Marken. Alle disse Bestemmelser var til Velsignelse for Agerbrugeren og hans Gjerning og gav det første Stød fremad til Landværnens senere saa store Udvikling. En Fordel særlig for denne Gaard, var en af Tidens Forbedringer, da den ved Landvejenes Regulering fik den Kro- og Handelskret, som hidtil havde været i Steenløse. Vigso Kro har jeg første Gang fundet nævnt i en Fordebog fra 1796. Den i forrige hundred Aar saa udbredte Smugkroforretning øvedes ogsaa i Vigso og Omegn, hvilket følgende Dom viser. Den 16de Oktober 1752 blev, for beviist ulovlig Krohold, Sognefoged Peter Madsen og Guld. Peter Poulsen i Søjum, Sognefoged Ole Michelsen og Annerbonden Anders Gundersen i Vigso hver dømt til at bøde 20 Rd. til Hillerød Kjøbstad. Dette viser, at Skibstedgaard ikke var fremmed for Krohold, da den fik Ret til det. Mads Andersens yngste, Kirsten, fødtes i Septbr. 1785 og døde 20 Uger gammel. Ved hendes Daab var hendes Farbroder, Ole Andersen Steen, Brændevinsbrænder i Kjøbenhavn, Fadder. Tilnavnet Steen, som han havde taget i Kjøbenhavn, var maasse en Forkortelse af hans Fødebys Navn Steenløse. Peter Poulsen har vel modtaget Gaarden, da han ægtede Maren, men Sognefoged blev han først efter Mads Andersens Død den 25de Novbr. 1812. Peter Poulsen blev Fader til: Boul, født den 22de

Decbr. 1806, den 16. Septbr. 1837 gift med Ordr. paa Kjærsgaard i Ølstykke Svend Larsens Datter Kirsten; Ole, født d. 9. Maj 1808, død ung; Anders, født den 21. Septbr. 1810 — se Skjelhøjgaard; Maren, født den 24. Decb. 1812. Peter Poulsen døde d. 25. Juni 1816, og hans enke den 25. Okt. i. A. igjen gift med Ejer af Rolandsbjerggaard Peter Villumsens Stedsøn **Andres Nielsen**. Han blev Fader til: Peter, født d. 13. Maj 1817 og Niels, født den 30te Novbr. 1818. Den 20. Febr. 1820 døde Andres Nielsen, og Maren Madsdatter d. 31te Okt. i. A. paa ny gift med Ejer af Hulhøjgaard Lars Nielsens Søn **Ole Larsen**, som allerede døde den 25. Marts 1821. Tre Dage efter hans Død fødtes hans Datter Elsebet, som den 9. April 1839 ægtede Ejer af Kjærsgaard i Ølstykke Ungkarl Rasmus Svendsen. Fjerde Gang indtraadte Maren Madsdatter i Ægteskab den 24. Novbr. 1824 med Sognefoged — efter Peter Poulsen —, Lægsmand og Ejer af Skjelhøjgaard **Hans Svendsen**, som fik Gaarden her med hende. Dette Ægteskab var barnløst og han døde meget pludselig, uden foregaaende Sygdom, den 29. Septbr. 1840. Otte Mænd paa Gaarden, den ene efter den anden, havde været Sognefogeder, men efter ham blev Rasmus Olsen paa Rolandsbjerggaard Sognefoged. Efter Hans Svendsen fik hans Stedsøn **Poul Peter Jensen** Gaarden, hvis ældste Søn Hans Poulsen, født d. 30. Oktbr. 1840, blev gift med afdøde Ejer af Budebjerggaard i Sofum, Hans Hansens Datter og har Birtebalgaard i Sjørlunde. **Wilhelm**

Nielsen, Søn af Annerbonden unge Niels Larsen, ægteede efter Poul Petersens Død hans smukke og intelligente Enke, Kirsten Svendsdatter, og blev en omhyggelig og trofast Fader for de Børn, som hun bragte ham fra sit første Ægteskab.

Nr. 12 (14) **Hulhøjgaard** laa før Udstiftningen øst for Brøndstedgaard og var sammenbygget med denne, saaledes

14	12
----	----

; nu ligger den paa den vestlige Del af Byens Mark, nord for Steenleengaard. Den ny Gjæstgivergaard er bygget paa dens Gaardsplads i Byen. Ved forrige hundred Aars Begyndelse havde Gaarden 12 Tdr. 5 Skpr. 2 Fjdt. 2 Alb. Hartk., 50 Fag Hus paa hvilken var Brøstholdenhed for 6 Rd; dens Besætning var 6 Heste, 2 Stude, 4 Køer, 4 Ungkvæg og 10 Faar; dens aarlige Udsæd var 9½ Td. Rug, 11 Tdr. Byg og 8 Tdr. Havre; den havde Græsnings til 6 Heste og 6 Køer; dens Høslæt gav aarlig 3 Læs godt og 15 Læs slet Hø. Den første Fæster, vi finde paa Gaarden, er **Ole Jensen**, født 1660, død d. 29. Juni 1740; hans Kone Karen Nielsdatter, født 1665, død d. 1. Decb. 1750. Deres Børn: Anders, født 1695, d. 18. Juni 1725 gift med Karen Madasdatter, Søster til Ole Michelsens Kone paa Skibstedgaard og Enke efter Morten Larsen paa Bygaard i Sperrestrup i Hjørlande Sogn, hvilken Gaard han fik med hende. Hans Formand paa denne Gaard, Morten Larsen, var Broder til Michel Petersens Kone Bodil Larsdatter paa Brøndstedgaard. **Niels Olsen**, født 1700, fæstede d. 28. Febr. 1727

Gaarden efter Faderen og gav i Indfættning 6 Rd. 4 Mk., og d. 19. Oktbr. 1738 ægtede han Anne Michelsdatter, Naboens Michel Petersens Datter paa Brøndstedgaard. Da han havde Gaarden over 11 Aar inden han giftede sig, saa har vel hans Moder røgtet Konegjerningen paa Gaarden i denne Tid. De bleve Forældre til: Anders, født d. 13. Septbr. 1739, død 13 Dage gl.; Ole, født d. 25. Septbr. 1740, d. 1ste Novbr. 1780 gift med Smed i Vigso Svend Hansens Datter Ingeborg; Karen, født i Marts 1743, i Novbr. 1764 gift med Sognefoged og Gmd. paa Budebjerggaard i Søsum, Hans Larsen; Bodil, født d. 27. Decbr. 1745, i Maj 1779 gift med Ungkarl og Gmd. paa Gadagergaard i Hjørlande, Jørgen Nielsen; Anders, født d. 4. April 1748, død 1749; Kirsten, født den 1. Januar 1752, konfirmeret 1766; Elsebet, født d. 28. Maj 1758, i Juni 1781 gift med **Lars Nielsen** fra Ølstykke, som fik Gaarden efter hendes Fader og blev dens sidste Fæster og første Ejer. Niels Olsen døde den 15de April 1769 og hans Enke Anne Michelsdatter den 20. April 1787, 69 Aar gl. Lars Nielsens og Elsebets Børn: Bodil, født i Juli 1782, d. 1. Novbr. 1799 gift med Ungk. Andres Peterjen fra Hjørlande; Anna, født i Oktbr. 1784; Karen, født d. 11. Marts 1787; Niels, født d. 3. Decbr. 1788; Ole, født d. 24. Marts 1791, i Novbr. 1820 fra sin Tjeneste hos gamle Niels Larsen paa Vaselundgaard gift med Gmd. Andres Nielsens Enke Maren Madsdatter, og fik Skibstedgaard med hende; Kirsten, født d. 20. Maj 1793; Jønger,

født d. 20. Novbr. 1796, død 9 Uger gl. Den 30te Decbr. f. A. døde hendes Moder Elsebet, og d. 28. Maj 1797 ægtede Lars Nielsen Gmd. paa Baselundgaard Svend Ibsens Datter Elisabet, som stjænkede ham Børnene: Svend, født d. 22. April 1798, den 29. Maj 1829 gift med den 26aarige Pige Elisabet Sørensdatter; Lars, født den 16. Juni 1799, død 2 Aar gl.; Tvillingerne Anders og Elsebet, født i April 1801, døde 9 Dage gl.; Lars, født den 19. Maj 1804, død 6 Uger gl. Lars Nielsen døde ved 1806 og hans Enke Elisabet Svendsdatter giftede sig igjen den 29. Maj 1807 med **Lars Jensen** af Bigsø, som fik Gaarden med hende. Ved ham blev hun Moder til Lars, født d. 19. Decbr. 1807, død d. 9. Oktbr. 1808, og selv var hun død i Juli 1808, 29 Aar gl. Den 4de Oktbr. f. A. ægtede Lars Jensen sin Tjenestepige Birte Hansdatter af Bigsø. Hun stjænkede ham Børnene: Elisabet, født d. 4. Maj 1809; Jens, født den 11. Aug. 1811; Hans, født d. 31. Maj 1814; Kristiane, født d. 10. Oktbr. 1816, død d. 22. Jan. 1824; blandt hendes Faddere var Greve og Grevinde Trampe; Ane Kirstine, født d. 25. Aug. 1819; Kristiane, født d. 21. Oktbr. 1824, død d. 4. Decb. 1826. Lars Jensen døde d. 9. Decbr. 1827, 46 Aar gl., og efter ham købte Hans Nielsen paa Egedalgaard Gaardens Areal sønden for Landevejen, som Lars Nielsen paa Steenleenggaard nu ejer, og **Hans Jørgensen** den nordre Halvpart, Hovedparcellen med Gaardens Bygninger, som han kort efter folgte til **Peter Larsen** fra Agerup, hvis Kone, Maren Hansdatter blev

Moder til Dorte, født d. 31. Marts 1833 og Hans, født d. 9. Juli 1835. Efter Peter Larsens Død giftede hun sig med **Peter Petersen**, Søn af Grdr. paa Gjellestengaard i Udlejre, Peter Hansen; denne Maren Hansdatters anden Mand har nu Gaarden.

Nr. 13 (10) **Vaselund**. En Vase eller Vadsje — afat vade — var et Vand eller et Morads, som man, for at gjøre det farbart, fyldte med Sten, Græne og Ris; Lund er gammelt Navn paa Skov. Altsaa for at komme over til den Skov paa Højdedraget, hvor Gaarden ligger, har man maattet lave en Vase; denne Vase og Skov har givet Stedet dets Navn. Da Gaarden flyttedes ud paa det, er Stednavnet ført over paa denne. Før Udsiftningen laa Gaarden nord for Bygaden, imellem Steenleens og Rolandsbjerggaard; nu er det den sybligste Gaard paa Bymarken. Ved 1718 havde Gaarden 5 Tdr. 1 Sfp. 1 Fjdf. 2 Alb. Hartkorn; 16 Fag Hus, som var brøstholden for 12 Rd. Altsaa har det lidet Husrum, Gaarden havde, været jaldefærdigt, da man i de Tider vurderede nyt Husrum til 1 Rd. pr. Fag. Husene var da 4 til 8 Alen dybe, ca. 2½ Al. høje til Bjælkerne, med klinede Vægge uden Sidebaand og Sjl, straaetækte og Gavlene lavet af Staver, omslattede med Halmbaand. Hele Gaardens Besætning var 6 Heste, ingen Stude, Køer, Ungkvæg eller Faar; dens aarlige Udsæd var 4 Tdr. Rug, 5 Tdr. Byg og 4 Tdr. Havre; den havde Græsning til 3 Heste og 3 Køer; dens Høavl gav aarlig 1 Læs godt og 7 Læs slet Hø. **Anders Poulsen**, som ved denne Tid havde Gaarden, var en

Søn af Poul Mortensen paa Damstedgaard. Hans Søstre: Johanne Poulsdatter, født 1719, konfirmeret fra hans Hjem 1738 og ligeledes derfra d. 10. April 1740 gift med Sognefoged Peter Andresens Tjenestekarl Jens Jacobsen, som blev Husmand i Bigsø; Kirsten, født 1724, konfirmeret her fra Gaarden 1741; men hans ældste Søster, Elsebet Poulsdatter, blev fra sin Stedfaders Hans Hansens Hjem — paa Rolandsbjerggaard —, i August 1745 gift med dennes Broder **Lars Hansen** fra Jordhøj, som da havde sættet Gaarden. Det synes, at Anders „forfød sig“, en Benævnelse, som man brugte om den Bonde, hvis Kaar blev saa ringe, at han ikke mægtede at drive Gaarden og bære dens Byrder, og da enten selv forlod den eller ved Dom blev sat fra den. Af hans Børn kjende vi kun Peter Andresen, født d. 20. Jan. 1737 — se Egedalgaard. Lars Hansens Børn: Hans, født d. 10. Juli 1746, død 11te Januar 1748; Hans, født d. 10. Novbr. 1748; Karen, født d. 5. Decbr. 1751. Lars Hansen døde d. 28. Aug. 1762, 48 Aar gl. og hans Enke Elsebet giftede sig igjen i Decb. s. A. med Ungkarl **Svend Ibsen** fra Ølstykke, som da fik Gaarden. Hun døde, uden at efterlade sig Børn af dette Ægtekab, den 26. Marts 1776, 60 Aar gl. Han giftede sig igjen i Oktbr. s. A. med Gmd. paa „Næstgaard“ — Steenleen — Andres Hansens Datter Sidse Andresdatter, som ved ham blev Moder til: Hans Svendsen, født i Aug. 1777 — se Bigsølund og Skibstedgaard; Elsebet, født i Juli 1779 — se Hulhøjgaard. Svend Ibsen døde d. 11te Maj 1786,

60 Aar gl. og hans Enke Sidse giftede sig igjen den 2. Oktbr. f. A. med Ungtarl Niels Larsen, født paa Borupgaard i Gjørlose Sogn 1768, Søn af Sognefoged Lars Hansen, som døde paa Stibstedgaard. Niels Larsen var noget forud for sin Tid, var i det Ydre en anseelig og imponerende Skikkelse, som i den da brugelige og saa klædelige Kofte, Anæbuzer, hvide Strømper og kortskaftede Støvler, tog sig helt stadse- lig ud, naar han var i Pudset, og han var altid omhyggelig paaklædt. Han levede i en Tid, da Uro- ligheder rystede hele Europa, først den franske Revo- lution og senere Napoleon den førstes epokegjørende Krige. Avisernes Meddelelser herom læstes overalt her hjemme med stor Begjærlighed, og det læste dis- kuteredes med megen Varme; stjøndt Bladliteraturen den Gang langt fra var saa udbredt som nu, da næsten hver Mand er Bladholder, var man dog kommen saa vidt i Vigso Sogn, at man holdt en Avis — formodentlig „Statstidenden“ eller „Dagen“ — og heri var man sikkert forud for mange andre Sogne i Amtet. I Kroen samlede man af og til for af Avisen at høre Nyt fra Udlandet, Bønderne ved et Bord med Niels Larsen for Bordenden, og Hus- mændene ved et andet, hvor de nød godt af de Drikke- varer som Bønderne gav dem. Niels Larsen oplæste da af Aviserne, og hans Oplæsning fulgtes altid med Opmærksomhed; men vovede nogen at afbryde ham, eller ytre en Mening der var afvigende fra hans egen, saa kunde denne forbovne være vis paa at blive bragt til Talsked ved Niels Larsens bidende og bydende

Tilrettevisning. Han var en myndig Mand baade ude og hjemme; var han fraværende fra Hjemmet, maatte Porten staa aaben og hans Folk være oppe til han kom hjem, selv om dette først skete sent ud paa Natten. Iblandt hans Slægt og Venner maatte ingen Egtefælskabspagt sluttes uden efter hans Anvisning og Vilje. En hæderlig Enke i Bispegaard paadrog sig hans Unaade, da hun anden Gang giftede sig, fordi hun ikke tog den til Mand, som han havde tiltænkt hende. Han vandt en Gang 10,000 Rd. i Lotteriet, og strax kom to af disse Kommissionærer, som søger at gjøre sig Fordel af Næstens Lettroenhed eller Svaghed, ud til ham og med stor Venlighed tilbød ham, imod en „lille“ Godtgjørelse, paa Stedet at udbetale ham Gevinsten, men han svarede dem: rejls I ad — Kjøbenhavn til! Jeg veed, hvor jeg kan høre mine Penge og kan godt vente til jeg kan faa dem. Da han saa hentede sin Gevinst, lagde han paa Hjemvejen 5 Rd. ind i hver Kro han kjørte forbi, for hvilke Gæsterne kunde gjøre sig tilgode. Han døde, uden at efterlade sig egne Børn, d. 30te April 1828. Hans gode og flittige Enke, Sidse Andriksdatter, henlevede efter hans Død tre Aar paa Gaarden hos sin Sønnesøn Hans Svendsen, og døde meget pludselig uden foregaaende Sygdom d. 1. Juli 1831. **Hans Svendsen**, som den 4. Juli 1828 blev gift med den 19aarige Kirsten Oksdatter, Datter af afdøde Ole Rasmussen i Annergaard, fik Gaarden efter Niels Larsen. Deres Børn: Johanne, født den 2. April 1829; Sidse Marie, født d. 23. April

1833; Ole, født d. 20. Juni 1835. Gaardens Areal er nu delt; Vilhelm Nielsen paa Skibstedgaard har den Del, hvorpaa den gamle Gaard ligger og paa den anden er bygget en ny Gaard. Paa den gamle Gaard bor endnu den alderstegne, men livsfrie og venlige Kirsten Olsdatter, som den 13. August 1882 havde den Sorg at miste sin anden Mand Anders Andresen.

Nr. 14 (4) **Brøndstedgaard** ligger vestlig i Byen, syd for Bygaden og vest for den ny Gjæstgivergaard. Den havde ved forrige hundred Lars Begyndelse 10 Tdr. 1 Fjld. 2 Alb. Hartkorn; 40 Fag Hus, som var brostholden for 5 Rd; dens Besætning bestod af 6 Heste, 2 Stude, 2 Køer, 3 Ungkvæg og 8 Faar; dens aarlige Udsæd var 7 Tdr. Rug, 10 Tdr. Byg og 6 Tdr. Havre; den havde Græsning til 6 Heste og 6 Køer; dens Høslæt gav aarlig 2 Læs godt og 12 Læs slet Hø. **Rasmus Olsen** havde Gaarden, da han d. 24. Juni 1714 blev gift med Bige Bodil Larsdatter, som var født i Damgaard i Sperrestrup, i Hjørlande Sogn, den 11te Oktbr. 1691, hvilken Gaard hendes Fader Lars Larsen havde jæftet 1690. Rasmus Olsen er død ved Aaret 1716, uden at have efterladt sig Børn, og Bodil fort efter gift med **Michel Petersen**, som var lige gammel med hende. Hun skænkede ham Børnene: Anne, født 1718, d. 19. Oktbr. 1738 gift med Gmd. paa Gulhøjgaard Niels Olsen; Ole, født 1718 — se Skibstedgaard; Karen, født 1720, d. 30. Juni 1737 gift med Lars Andersen — gamle Lars —, Gmd. paa Selvhøjgaard i Hjørlande; Rasmus, født

i August 1723 — se Annegaarden; Elsebet, født 1725, den 16. Oktbr. 1744 gift med Enkemand med 5 Børn, Gmd. Peter Andersen — forannævnte gl. Lars' Broder — paa Vester Paastrup i Hjørlande Sogn; Lars, født i Marts 1730, død d. 12. Septbr. 1746. Den 4de August 1745 døde Michel Petersens Kone Bodil Larzdatter; kort efter er han igjen bleven gift med Ane Hansdatter. Ved hende blev han Fader til: Peter, født d. 28. Aug. 1746, død 1 Aar gl.; Bodil, født den 2. Decbr. 1748, den 13. Febr. 1771 gift med Enkemand, Lægdsmand, Sognefoged og Gmd. paa Jættehøjgaard i Jordhøj i Slangerup Sogn Niels Poulsen; Peter, født d. 25. Juli 1751, død 5 Aar gl.; Peter, født d. 17. Marts 1757. Michel Petersen døde i Juli 1768, 77 Aar 2 Md. gl. og Ane Hansdatter blev igjen gift i Marts 1771 med Ungkarl **Peter Jørgensen**, født i Barmedalgaard i Svodstrup i Ølstykke Sogn, i Januar 1747, Søn af denne Gaards Fæster Jørgen Christensen og Kone Birte Andersdatter fra Bakkegaard i Sperreftrup i Hjørlande Sogn og Broder til Underfoged Anders Jørgensen paa Toftegaard i Ølstykke, til Sognefoged Christen Jørgensen paa Karmstensgaard i Udlejre, Jens Jørgensen paa Steensbjerggaard i Hagerup, i Hjørlande Sogn og til Ole Jørgensen, som nok var Skovfoged i Vadfingerød. Ane Hansdatter døde, uden at have skjænket Peter Jørgensen Børn, d. 30te Septbr. 1797, 75 Aar gl., og s. A. den 27. Oktbr. ægtede han Karen Petersdatter, som nok var Gmd. Peter Willumsens Datter i Steenlille. Deres Børn: Birte, født d. 23. Septbr.

1798, død 3 Uger gl.; Birte Kirstine, født d. 17de Novbr. 1799, d. 5. Novbr. 1824 gift med Ungkarl Jens Eilertsen og død d. 12. Novbr. 1828; Ane, født i Juni 1801, død d. 7. Juni 1807; Jørgen, født d. 6. Febr. 1803, blev Gmd. i Afsendrup, i Højelse Sogn; Jens, født d. 5. August 1804, blev Afbygger i Vigso; Anders Petersen, født d. 19. Maj 1806, 1834 gift med Gmd. paa Tostegaard i Østykke Jørgen Andersens Datter Ane, hans Farbroders Sønnedatter, som da var 25 Aar; Peter, født d. 10. Febr. 1809. Peter Jørgensen døde som Grdr. den 3. Decb. 1823; han blev Gaardens første Ejer, som ved Udskiftningen blev tillagt et Jordareal af 70 Td. Land. En fra hans Tid paa Gaarden opbevaret Skattebog viser hvilke Afgifter, der hvilede paa en Gaard i Vigso, da Gaardene var bleven til Ejend.

Skatter og Afgifter, som skal svares for Aaret 1797:

1. Restancer fra forrige Aar „ Rd. „ St.

2. De ordinære Matrikuls-skatter samt

Familie- og Folkeskatten i Følge

Forordningerne af 29. Novbr.

1746 og 24. Decb. 1760:

a. Januar Kvartal 5 — 49 $\frac{1}{2}$ —

b. April „ 3 — 33 $\frac{1}{2}$ —

c. Juli „ 4 — 13 $\frac{1}{2}$ —

d. Oktober „ 5 — 49 $\frac{1}{2}$ —

3. Kornskatpenge, efter Frdn. af 24.

Aug. 1791, a. den halve Del,

	som med Januar Kvartal be-			
	tales	5 Rbd.	68 $\frac{1}{4}$	Stf.
	b. den anden halve Del med			
	Oktober Kvartal	5 —	68 $\frac{1}{4}$	—
4.	Fouragestat, ifølge Plakat af 11te			
	August 1797	1 —	10	—
5.	$\frac{1}{4}$ Procent Skat af laante Kapi-			
	taler, efter Frd. af 14. Maj			
	1768 og 17de Juni 1773, a.			
	til 11te Juni Termin	" —	"	—
	b. til 11. Decb. Termin	" —	"	—
	1. For leveret Husarsfourage,			
	godtgjort	12 —	8	—
	2. For Husløbden Nr. 13 godtg.	3 —	"	—
6.	Paabudet til Erstatning af Land-			
	soldaternes Douceur, efter Frd.			
	af 13. Aug. 1791	4 —	48	—
	a. af Hartforret	2 —	16	—
	1. den halve Del, som med Ja-			
	nuar Kvartal bør erlægges	" —	76	—
	2. den anden halve Del med			
	Oktober Kvartal	" —	76	—
7.	Udgiften til Marschpengenes Er-			
	statning ifølge Plakat af 6te			
	Juni 1797	" —	47 $\frac{1}{2}$	—
8.	Afgiften til Kammerleje for Mun-			
	deringsforternes Bevaring	" —	20	—
9.	Afgift til en Lærlings Under-			
	holdning ved Veterinærskolen	" —	1	—

10. Doktor- og Kirurgi=Stat	„ Rd.	3	St.
11. Delinkvent=Omfostringer	„ —	„	—
12. Vej- og Bro=Omfostringer	„ —	„	—
13. Brandhjælpspenge	„ —	„	—
14. Extrastat	„ —	„	—
15. Landgilde=Penge	6 —	29	—
16. Tiendepenge	7 —	85	—
17. Hovrøpenge	14 —	17 ¹ / ₂	—
18. Sygehus=Penge	„ —	10	—
19. Stempel=Penge	„ —	10	—
20. Af et Stykke Gadejord — maaske det Extrastolen laa paa — og en Plads — vel Hulhøigaards Plads eller en Del af den	„ —	72	—
Beløbet er ikke opsummeret.			

1798 var Korn-, Kvæg- og Smaaredfelstienden til Præsten i Steenløse, af Brøndstedgaard 15 Rd. 3 Mark.

Anders Petersen, som fik Gaarden efter Faderen, efterlod sig Børnene Peter Andersen, som bor i Hosterkjøb og Jørgen Andersen, og døde d. 6. Juni 1879. **Jørgen Andersen** blev Faderens Eftermand paa Gaarden, ejer den endnu og er gift med Grdr. i Uggeløse Niels Nielsens Datter Jnger.

Nr. 15. Steenløse Præsts Annergaard kaldtes den efter Reformationen; før den Tid var den Præstegaard, da hvert Sogn i Papistertiden havde sin egen Præst; nu er dens Navn **Annergaarden**. 1718 havde den 17 Tdr. Hartkorn og dens Fæster ved denne Tid var **Niels Joensen** til 1729, efter ham

havde **Salomon Andersen** Gaarden, men var kommen fra den inden han døde den 16. Juli 1741, 39 Aar gl. Hans Kone Kirsten Hansdatter synes at være bleven paa Gaarden indtil hun igjen d. 1. Januar 1742 blev gift med Niels Andersen, som var til Huse hos Gmd. Peter Andersen paa Korshøjgaard og var en Søn af Anders Skrader i Steenløse. Den 10de Juni 1742 finde vi **Anders Gundersen** som Fæster paa Gaarden; hans første Kone Margrete Jensdatter, som var født i Valby, døde d. 14. Marts 1743, efter et dødfødt Pigebarn, 23 Aar gl.; kort efter er han igjen bleven gift med Ane Marie, som blev Moder til: Joen, født d. 2. Febr. 1744, død s. A. Blandt hans Faddere var Peter Vørrefen og Kone, Sarz og Tønnes Jensen fra Frederiksberg — Navnene tyde paa, at de har været af de Amager-Hollænder-Bønder, som da boede paa Frederiksberg; Christian, født d. 27. Decbr. 1744, død 1745; Inger, født d. 19. Juni 1746; Christian, født d. 10. Novbr. 1748, død 1749; Gunder, født d. 31. Marts 1750; Christian, født d. 7. Febr. 1752 og Thomas, født d. 8. August 1754. Anders Gundersen har ved denne Tid forladt Gaarden og, som det synes, ogsaa Sognet. Han havde en Broder i Bigsø, Gmd. Johan Gundersen, som d. 20. Septbr. 1850 blev gift med Gmd. paa Korshøjgaard Peter Andersens Steddatter, Sidse Mortensdatter. **Rasmus Michelsen**, Søn af Gmd. paa Brøndstedgaard Michel Petersen, havde fæstet Gaarden, da han d. 5. Novbr. 1755 blev gift med sin Broders, Ole Michelsens Steddatter, Marie Peters-

datter. Deres Børn: Peter, født d. 28. Aug. 1756, den 4. Maj 1783 gift med Niels Olfens Enke Karen Jensdatter, og fik Tosthøjgaard i Steentille med hende; Mads, født den 6te Maj 1759, d. 11. Marts 1785 gift med Pige Anne Nielsdatter, Datter af Gmd. paa Maglehøjgaard i Bigsø, Niels Rasmussen, og fik denne hendes Faders Gaard; Niels, født d. 11. Maj 1761, død i s. M.; Niels, født d. 21. Maj 1762, konfirmeret 1778; Bobil, født d. 16. April 1764, d. 20. Oktbr. 1793 gift med Ungkarl Niels Olsen. Hendes Moder, Marie Petersdatter døde d. 27. Juli 1764, og d. 20. Oktbr. s. A. blev Rasmus Michelsen anden Gang gift med forh. Gmd. paa Katholmgaard Andres Stephensens Datter Kirsten; hun stjænkede ham Børnene: Michel, født d. 14. Juli 1765, i Sept. 1785 gift med Sognefoged og Gmd. paa Hjørlande- gaard i Hjørlande Ole Jensens Datter Karen og fik den Gaard i Sigerslevvester, som Christen Sylvest senere havde; Stephen, født d. 22. Marts 1767, den 1. Marts 1788 gift med Hjulmand Christen Mortensens Datter Maren, og blev Husm. i Bigsø; **Ole Rasmussen**, født i Maj 1771, d. 14. Oktbr. 1798 gift med Sognefoged og Gjer af Skibstedgaard Mads Andersens Datter Mette Madsdatter, og fik Gaarden efter sin Fader, som døde den 22. Aug. 1794, og hans Moder Kirsten Andresdatter, som i sine sidste Aar ganske havde mistet Synet, døde d. 24. Juli 1810. Ole Rasmussens og Mettes Børn: Rasmus, født d. 8. Novbr. 1800 — se Rolandsbjerggaard; Andres, født d. 31. Januar 1802. Da han havde faaet Rosen-

Kildegaard i Gjørløse, blev han den 20. Juni 1835 viet til den 24aarige Pige Maren Petersdatter, hvis Fader var Afbg. Peter Melausen i Slagslunde; Maren, født d. 27. Oktbr. 1805 — se Damstedgaard; Kirsten, født den 17. Marts 1809 — se Baselundgaard. Ole Rasmussen døde kort efter og hans Enke giftede sig igjen d. 17. Septbr. 1810 med Avlsbestyrer i Steenløse Præstegaard **Niels Larsen**, som fik Gaarden med hende.

Hans Farfader Peter Larsen, som var født 1691, var Hjulmand og bosatte sig i Vigso, da han ved 1744 ægtede Pigen Sidse Petersdatter fra Smørum Sogn. I Barnealderen begyndte hun sin Virksomhed som Hønskepige hos den rige Christian Belding, Herre paa Edelgave; ved Dygtighed og god Vandel opnaaede hun at blive Herskabets Koffkepige — en ikke ringe Stilling for en Pige i de Tider. I Vigso gjorde hun derfor megen Nytte med sin Duellighed i Kogekunsten. Deres Børn:

A. Lars Petersen, født d. 13. Marts 1746, d. 20.

Novbr. 1768 gift med Bernille Andersdatter, Børn:

1. Anders Larsen, født d. 2. Oktbr. 1769, lærte at være Hjulmand, 22 Aar gl. blev han Husar og var en af de første danske Bønderkarle der kom ind i Husarregimentet, som tidligere udelukkende havde bestaaet af Holstenere og af hvervet Mandskab; da han var en duelig Arbejder i Træ, blev han forsat til Frederiksværk — han havde dog været Husar i Kjøbenhavn under Christiansborg Slots Brand 1794. — Paa Frederiksværk

ægtede han Kirsten Jensdatter, en Gaardmands-
datter der fra Egnen; blev Hjulmand paa Fre-
deriksborg Stutteri 1810 og døde hos sin yngste
Søn, Bogmager P. Andersen i Frederiksborg
1851. Børn:

- a. Lars Andersen, født den 11. Juni 1801, d.
5. Maj 1825 gift med Lærer i Bigsø Hø-
selbæks Datter Birgitte Sofie, blev Lærer i
Vadsingerød;
- b. Jens A., født d. 2. Novbr. 1802, lærte
Smedehaandværket i Kjøbenhavn og blev Ma-
skinstemmer paa et Dampskib;
- c. Ane Sophie A., født d. 29. Marts 1804,
kom i Huset hos sin Slægtning, Krumhart
— se „D“ —, blev deres Arving og ægtede
Kaptajn og Hoffkomager Trane i Kjøbenhavn;
- d. Karen A., født d. 30. Oktbr. 1805, gift med
Urtekræmmer Lassen, paa Hjørnet af Hol-
mensgade og Væregade, som 1881 holdt sit
50-aarige Jubilæum, som Borger i Kjøben-
havn;
- e. P. A., født d. 5. Juni 1807; efter at have
lært Hjul- og Karremagerhaandværket hos
Jensen i Kjøbenhavn, blev han Svend 1826,
d. 29. Marts 1833 ægtede han Birthe Olsen
fra Norge, gjorde Mesterstykke 1834, har i
mange Aar drevet en betydelig Bogmager-
forretning i Frederiksborg Nyhuse, og boer
endnu der i sin smukke Ejendom;
- f. Bentzine A., født den 14. Juli 1816, gift

- med Hjulmager Christian Hansen fra Helsingør;
2. Sidse, født i Decbr. 1772, død 85 Dage gl.
 3. Sidse, født i Juni 1774, d. 9. Marts 1804 gift med Ungf. og Ejer af Straamosogaard i Steenløse, Mads Hansen.
 4. Peter, født i Novbr. 1777, d. 31. Oktbr. 1802 gift med Christian Larsens Datter Karen.
 5. Niels, født i Oktbr. 1780 — se Unneggaard b. 12.
- B. Peter Petersen, født d. 28. Septbr. 1749, i Juli 1777 gift med Hsm. Lars Hansens Datter Anne i Steenløse.
- C. Niels Petersen, født d. 6. Juli 1755, i Jan. 1785, fra sin Tjeneste i Steenløse Præstegaard, gift med Pige Kirsten Christiansdatter i Ølstykke.
- D. Bodil Petersdatter, født d. 23. Jan. 1757. Fadterne ved hendes Daab var Sognesfogedens Hustru, Kirsten Ole Michelsens, Boemændene — d. e. Gaardmændene — Michel Petersen, Søfren Moenjen og Rasmus Michelsen, og Mette Frederik Davidsens, alle i Vigjø. Allerede før hun blev confirmeret tjente Bodil paa Edelgave sammen med sin Moster, Karen Petersdatter; da denne var 50 Aar og i 30 Aar der havde været Medtjenerise med Bire Halvorsdatter, gjorde disse to gamle Piger et reciprokt Testamente, hvorefter den længstlevende af dem skulde arve alt hvad den førstafdøde efterlod sig, og naar hin døde, skulde Bodil arve alt efter hende.

Da Herfabet paa Edelgave om Vinteren boede i Kjøbenhavn, blev Bodil, medens hun tjente det, 1772 confirmeret der, i Helliggejstes Kirke, og ved 1789 blev hun gift med Johan Christoffer Krumhart fra Erfurt, som var en velhavende Borger og Udværver i Kjøbenhavn, boende i sit eget Hus i Dronningens Tvergade Nr. 53.

Unge Niels Larsen — gamle Niels Larsen havde Baselundgaard — fik som meldt Annegarden med Ole Rasmussens Enke, Mette Madsdatter, som stjænkede ham Børnene: Sidse, født d. 1. Juni 1812 — se Egedal — død her paa Gaarden fra sin tredje Mand; Ole, født d. 12. Decbr. 1813; Ole, født d. 22. Jan. 1818, begge døde som Børn; Lars, født d. 19. Septbr. 1820 — se Steenleengaard —; Ole, født d. 7. Decbr. 1822, død den 6. Maj 1832; Wilhelm, født d. 1. Maj 1824 — se Skibstedgaard —. Unge Niels Larsen døde d. 34. Oktbr. 1841. Hans Enke, Mette Madsdatter, sad nogle Aar ved Gaarden, og efter hendes Død, fæstede hendes Svigersøn, **Rasmus Peterien** paa Egedal den og fik kort efter ved Kjøb Gjendomsret til den. Rasmus Peterien havde et kjønt, aabent Ansigt, som straalende af Mildhed og Godmodighed, og ligesom disse Egenstaber afspejlede sig i hele hans Vandel, saaledes kunde hans godmodige Lune og beaandede Humør bringe Liv og Munterhed i hans Vennekreds, hvor han var saa afholdt og hvor han altid modtoges med Glæde; men hvor Budstabet om hans Bortgang — 1878 — og

faa bragte Sorg og Savn. Efter hans Død folgtes Gaarden til **Bartholdn**, som d. 13. Juli 1882 gav Proprietair **B. Bojesen** Skjøde paa den for 120,000 Kr. Nu har Gaarden Matr.-Nr. 1 og 12 Tdr. 4 Skpr. 3 Fjldr. 1 Alb. Hartk.

Over Vigso Sogns Jorders Bestaaffenhed, blev i Fordebogen af 1718, givet følgende Dom: „Denne Byes Jorder ere maandelige, mere brugelige til Aarhorn end til Rug og bliver hjulpen til Græsning ved Bærebros Møllens Forandring.“ Den Forandring ved øvre Bærebros Mølle, som til 1740 var en Vandmølle, som her sigtes til, var sikkert kun en Forandring paa Papiret. Det seer ud til, som der fra Vigso Soes tilgrænsende Lodsbrugere er indløben Klage over, at Mølleren holdt Vandet saa højt, at det voldte stor Skade paa vedkommendes Enge, og disse Klager har da tilsidst fremkaldt Kommissionen af 2. Juni 1696. Dens Hverv var det stadig at paase, at Bærebros Mølle ikke holdt Vandet over det fastsatte Flodmaal. Da Kommissionen ikke har kunnet eller villet afhjælpe den anførte Ulempe, saa har det Tab de paagjældende led ved den, tilsidst ført disse til af Fortvivlelse at øve Selvtægt, hvilket det følgende viser: „1739 d. 5. Juli Kl. 10 Formiddag — altsaa i Soghøjstens Tid — mødte Vigso Bymænd, med de ved Bærebros Na omliggende Sognemænd, ved Bærebros øvre Mølle og opbrød med Vold og Magt Dæmningen for Mølledammen, saa Vandet spildtes og Bejen, som gik over Dæmningen fra Hillerød til Roskilde, blev ufarbar; Mændene døntes til at betale

3 Lod Sølv hver, betale Skaden og betale den Skade de vejfarende muligen kan komme til at lide saalænge Vejen er usarbar. Ufredsmændene vare over et hundrede." De maatte bøde, men fik dog paa en Naade Ret; thi „d. 12. April 1740 nedlagde Jens Sørensen øvre Bærebros Vandmølle, efter Overeenskomst med Regjeringen, til Fordeel for de omliggende Lodsejere imod en Godtgjørelse af 1200 Rd. en Gang for alle; denne Sum maatte Ufredsmændene afbetale med 50 Rd. aarlig."

Bigjød Bromølle, som ved 1720 havde staaet øde i længere Tid, blev en ti Aar senere nedlagt; „Steenbroen ved Møllen er bleven optaget, saa Vandet har faaet frit Udløb til Stranden." Navnet Bromølle, saavel som Navnet Møllemoje paa Sørup Mark, nord for og ved Snødebro, viser os Møllens Plads med sin Mølledam nord for Broen. Den laa altsaa ligesom vore fleste gamle Vandmøller, ved en Bro — Snøde Bro — hvorover en Alfjarvej gik.

Gamle Stednavne paa Byens Mark. For Udsiftningen havde Byen tre Bange: Snøde Bang i Øst, Lunde Bang i Syd og Steenløse Bang — den største — i Vest. Agre og andre Steder i Bymarken, som man endnu kjender Navnene paa, — der vise ud fra Gaardene som Midtpunkt — ere: Rolandsbjerg, den Bakkestrænt nord for Gaardene Rolandsbjerg og Ny Rolandsbjerg, fra Øst til Vest; Bavneshøj imellem disse Gaarde, lidt imod Nord; Vejager øst og Tyveager vest paa bemeldte Strænt, over den sidste gik Tyvesti til Søsøm, ved Vejen til Søsøm og

Humlebakkerne i N. O. Paa Lunneggaardens Mark: Berzager i Øst.; Leddebakkerne østligere — hvor Bangeleddet vel før var —; Brandbjergbakke øst for forrige; Bønlænden, imellem Berzager og Brandbjerg; Krogager nordøst for forr.; Hundehavsbakke n. for forr.; Giesager, øst for forr. Paa Skibstedgaardens Mark: Skivekjær, syd for Gaarden, efter hvilken den har Navn; paa den sydøstligste Udkant af Vigfjølundsgaardens Mark: Værtebæk. Her skal i Fortiden have været et Færgested hvorfra man færgede over Aaen og Søen til den anden Side, og det skal ofte være benyttet af Røvere. Paa Vaselundgaardens Mark: Veirhals i S.Ø.; Hundeledsstykkerne i N.Ø., begge nær ved Gaarden; Vasaholmen i S.Ø. ved Hovelund; Stoffe i V. ad Løiet Sø; Stoffeholm, i V. ved samme Sø; Giesaversbakke, imellem Gaarden og forr.; Giesdal, imellem forrige og Vasaholmen; Præsteskjæl, hvorpaa den ny Afbyggergaard er bygget. Nord for Præsteskjæl ligger Skjelhøj og øst for disse Præste Sø. Naar man drager en Linie fra Præsteskjæl til Skjelhøj og forlænger denne noget imod Syd og Nord for disse Steder, saa synes Arealen i Bymarken, øst for denne Linie, før Reformationen at kunne have ligget til Vigfjøl Præstekald. Man maa minde, at endnu, hved hundrede Aar efter Katholicismens Tid, var en Præstegaardsavling omtrent saa stor som tre almindelige Bøndergaardes. Skarnsengsbakke, nord for og ved Gaarden; Storevænge, fjernest i S.S.Ø.; Lillevænge i S.Ø.; Føllevænge ved forrige; Fodeholm, syd for

den ny Afbyggergaard; Store Snefrog i S.V. og lille Snefrog, begge ved Løiet Sø. I nde i Skjelhøjgaard's Mark — sydpøst for Gaarden — ligger Præste Sø, som tilhører Gaardens Ejerinde og nu er Ager og Eng; den var ved Udføftningen en Sø, stor $9^{2850}/_{14000}$ Td. Land. Bigsøholm, hvorpaa Slottet laa, ligger tæt ved Løiet Sø, en 400 Al. sydpøst for Egedalgaard.

Kilder,

som ere benyttede ved Udarbejdelsen af dette Værk:

Utrykte Kilder:

Gamle Folks Beretninger om Personer og Tilstande i Sognet.

Enkelte Dokumenter, som nogle af Sognets Beboere have opbevaret; Kirkebøgerne fra Sognene Steenløse og Bisgå, Hjørunde, Slangerup, Nvelse, Uggeløse, Liunge, Slagslunde, Gandløse, Elstykke, Snodstrup, Oppesundby, Udesundby — med Frederikshund — Græse og Tjæreby.

Elstykke Herreds gejstlige Skifte- og Registreringsbog fra 1679 til 3. Oktbr. 1764.

Af Frederiksborgs Amtsstues Arkiv:

En Hæsteprotokol fra 1697 til 1738.

En Krigsstats Jordebog fra 1718.

En Jordebog fra 1796.

Af Frederiksborgs Amtshuses Arkiv:

Manuscripter til udgaade Breve fra 1718 til 1721.

Do. fra 1718 til 1736.

Kopibøger fra 1. Jan. 1725 til 10. Novbr. 1742 og fra 1742 til 1750

Af det store kongl. Bibliotek i Kjøbenhavn.

Uddrag af Etatsraad J. Jesjens Samlinger af Bidrag til Frederiksborg Amts Historie — samlede omkring 1730 — i den Kallste Manuskriptsamling Nr. 48, Fol. B. 1.

Af Schejme-Arkivet og Kongerigets Arkiv i Kjøbenhavn:

Uddrag af Arkivsager fra det 14de, 15de, 16de, 17de og 18de Aarh.

Af trykte Kilder:

- Fr. Suhms Danmarks Historie.
 Danske Magasin.
 Danske Diplomer og Breve fra det 14de, 15de og 16de
 Aarhundrede, udgivne af C. Molbech og N. M. Petersen.
 Supplement til den Danske Atlas, anden og tredie Tome
 af Hans de Hoffman.
 Peter Ores Historie af Ryge.
 „Danmark,“ en historisk topografisk Beskrivelse af L. Both.
 „Illustrierte Zeitung.“